

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Π.Μ.Σ.)

«ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

Μεταπτυχιακή μελέτη

Προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης

Κωνσταντίνος Γ. Μελέτης

Επιβλέπων καθηγητής: Σταύρος Ζωγραφάκης

ΑΘΗΝΑ 2013

Μεταπτυχιακή μελέτη με τίτλο:
Προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης

Του
Κωνσταντίνου Γ. Μελέτη

Επιβλέπων καθηγητής: Σταύρος Ζωγραφάκης

Εξεταστική επιτροπή:
Καθηγητής: Παύλος Σπαθής
Επίκουρος καθηγητής: Παύλος Καρανικόλας
Αναπληρωτής καθηγητής: Σταύρος Ζωγραφάκης

ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Π.Μ.Σ.)
«ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

ΑΘΗΝΑ 2013

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική μελέτη εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου» του τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα της παρούσας μελέτης κ. Σταύρο Ζωγραφάκη για την παρότρυνση στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, τη συνεχή καθοδήγηση και την άψογη συνεργασία μας. Οι συμβουλές του, η υπομονή του και το συνεχές ενδιαφέρον που έδειξε σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας εργασίας με βοήθησαν να ολοκληρώσω τη μελέτη έγκαιρα και με το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω τους διδάσκοντες του μεταπτυχιακού προγράμματος για την συνεργασία που είχαμε κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω όλους όσους συμπαραστάθηκαν στην προσπάθειά μου και ειδικά την οικογένεια μου, η οποία στηρίζει τις προσπάθειες μου στη διάρκεια των μαθητικών και ακαδημαϊκών σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	3
Περίληψη	8
Abstract.....	9
Εισαγωγή	10
Στατιστικό υλικό – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού	11
1. Διαχρονική εξέλιξη των αμοιβών εργασίας.....	14
1.1. Εξελίξεις της αμοιβής εργασίας στην Ελλάδα την τελευταία 12ετία (2001 – 2012).....	14
1.2. Η εξέλιξη των αμοιβών εργασίας στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση	16
1.3. Οι κατώτατοι μισθοί στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση	18
1.4. Εξελίξεις στους κατώτατους μισθούς στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	20
1.5. Επίπεδα κατώτατων μισθών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το α΄ εξάμηνο του 2012	24
1.6. Εξέλιξη των κατώτατων αποδοχών στην Ελλάδα 2007 – 2012.....	29
2. Προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών	35
2.1. Φύλο.....	35
2.1.1. Διαφορές αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών.....	36
2.2. Εκπαίδευση	38
2.3. Ηλικία	39
2.4. Μετανάστες.....	40
3. Παράγοντες διαμόρφωσης των μισθών στην Ελλάδα	43
3.1. Ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών.....	43
3.2. Η οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών.....	47
3.3. Το φύλο των μισθωτών	48
3.4. Ταμείο υγείας των μισθωτών	51
3.5. Διάρθρωση μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης.....	53
3.6. Διάρθρωση μισθωτών βάσει του τύπου της επιχείρησης.....	55
3.7. Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας.....	58
3.8. Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών.....	61
3.9. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος	64
3.10. Διάρθρωση μισθωτών βάσει περιφερειών απασχόλησης	70
3.11. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας.....	73

3.12. Ο μέσος μισθός στο σύνολο του πληθυσμού.....	77
4. Προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης – Οικονομετρικό υπόδειγμα.....	79
Σύνοψη και συμπεράσματα.....	84
Βιβλιογραφία	88

Περιεχόμενα διαγραμμάτων και πινάκων

Πίνακας 1.1 Αποδοχές (2001 – 2012) (εκατοστιαίες μεταβολές).....	15
Πίνακας 1.2 Μέσες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας: Ελλάδα και ζώνη του ευρώ (2001 – 2012)....	16
Διάγραμμα 1.1α. Πραγματικές αποδοχές των μισθωτών.....	17
Διάγραμμα 1.1β. Πραγματικές αποδοχές των μισθωτών.....	17
Διάγραμμα 1.2 Πραγματικές αποδοχές των μισθωτών αποπληθωρισμένες με το δείκτη ιδιωτικής κατανάλωσης στο σύνολο της οικονομίας.....	18
Πίνακας 1.3: Εξέλιξη κατώτατου μηνιαίου μισθού σε εθνικό νόμισμα(α' και β' εξάμηνο για τα έτη 2009-2011 και α' εξάμηνο για το 2012).....	24
Διάγραμμα 1.3 Κατώτατοι μηνιαίοι μικτοί μισθοί σε ευρώ στις χώρες της Ε.Ε Α' Εξάμηνο 2012 (Υπολογισμοί σε 12μηνη βάση).....	27
Διάγραμμα 1.4 Αναλογία κατώτατου μηνιαίου μισθού σε € στην Ελλάδα έναντι άλλων χωρών μελών της ΕΕ α' εξάμηνο 2012 (Υπολογισμοί με βάση την ΕΓΣΣΕ και την ΠΥΣ - Μνημόνιο ΙΙ)	27
Διάγραμμα 1.5 Κατώτατοι μηνιαίοι μισθοί στις χώρες της Ε.Ε σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) Α' Εξάμηνο 2012	28
Διάγραμμα 1.6 Αναλογία κατώτατου μηνιαίου μισθού σε ΜΑΔ στην Ελλάδα έναντι άλλων χωρών της Ε.Ε Α' εξάμηνο 2012 (Υπολογισμοί με βάση την ΠΥΣ- Μνημόνιο ΙΙ και την ΕΓΣΣΕ).....	28
Διάγραμμα 1.7 Ποσοστιαία μεταβολή κατώτατων πραγματικών αποδοχών στην Ελλάδα (2007 – 2012) .29	
Πίνακας 1.4: Εξέλιξη κατώτατου μισθού και ημερομισθίου στην Ελλάδα 2007 – 2012	34
ΠΥΣ -ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2: Ονομαστική μείωση κατώτατων μισθών & ημερομισθίων από 14.2.2012 κατά 22% (και 32% για νέους κάτω των 25 ετών)	34
Πίνακας 2.1 Χάσμα αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών στις χώρες της ΕΕ, 2007	37
Σχήμα 2.1 Σχέσεις ηλικίας – αποδοχών κατά ανώτατο τίτλο σπουδών.....	39
Πίνακας 3.1. Ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012.....	44
Πίνακας 3.2. Ποσοστιαία ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012	45
Πίνακας 3.3. Μέσος μισθός ανάλογα με την ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012.....	45

Πίνακας 3.4. Ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού).....	46
Πίνακας 3.5. Μέσος μισθός ανάλογα με την ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού)	46
Πίνακας 3.6. Η οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών, το 2012	47
Πίνακας 3.7. Η οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών, το 2012 (ποσοστιαίες μεταβολές).....	47
Πίνακας 3.8. Μέσος μισθός ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών, το 2012.....	48
Πίνακας 3.9. Το φύλο των μισθωτών, το 2012.....	49
Πίνακας 3.10. Το φύλο των μισθωτών, το 2012 (ποσοστιαίες μεταβολές)	49
Πίνακας 3.11. Μέσος μισθός ανάλογα με το φύλο των μισθωτών, το 2012	50
Πίνακας 3.12. Το φύλο των μισθωτών, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού).....	50
Πίνακας 3.13. Μέσος μισθός ανάλογα με το φύλο των μισθωτών, το 2012(στο σύνολο του πληθυσμού)	51
Πίνακας 3.14. Το ταμείο υγείας των μισθωτών, το 2012	52
Πίνακας 3.15. Το ταμείο υγείας των μισθωτών, το 2012 (ποσοστιαίες μεταβολές).....	52
Πίνακας 3.16. Μέσος μισθός ανάλογα με το ταμείο υγείας των μισθωτών, το 2012.....	53
Πίνακας 3.17. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης, το 2012.....	54
Πίνακας 3.18. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης, το 2012	54
Πίνακας 3.19. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης, το 2012	54
Πίνακας 3.20. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012.....	55
Πίνακας 3.21. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012	55
Πίνακας 3.22. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012	56
Πίνακας 3.23. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού).....	57
Πίνακας 3.24. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού).....	57
Πίνακας 3.25. Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας, το 2012.....	58
Πίνακας 3.26. Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας, το 2012 (ποσοστιαίες μεταβολές)	59
Πίνακας 3.27. Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας, το 2012.....	60
Πίνακας 3.28. Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012.....	61
Πίνακας 3.29. Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012 (ποσοστιαίες μεταβολές).....	62
Πίνακας 3.30. Μέσος μισθός ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012	62
Πίνακας 3.31. Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού).....	63
Πίνακας 3.32. Μέσος μισθός ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού)	64

Πίνακας 3.33. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012	65
Πίνακας 3.34. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012.....	66
Πίνακας 3.35. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012.....	67
Πίνακας 3.36. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού)	68
Πίνακας 3.37. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012 (στο σύνολο του πληθυσμού).....	69
Πίνακας 3.38. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει περιφέρειας απασχόλησης, το 2012	70
Πίνακας 3.39. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει της περιφέρειας απασχόλησης, το 2012	71
Πίνακας 3.40. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει περιφέρειας απασχόλησης, το 2012.....	72
Πίνακας 3.41. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012.....	73
Πίνακας 3.42. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012.....	74
Πίνακας 3.43. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012 (ποσοστιαίες μεταβολές)	74
Πίνακας 3.44. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012 (ποσοστιαίες μεταβολές)	75
Πίνακας 3.45. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012.....	75
Πίνακας 3.46. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012.....	76
Πίνακας 3.47 Σχέση με το μέσο μισθό στο σύνολο του πληθυσμού	78
Πίνακας 4.1. Εκτίμηση της πιθανότητας ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο: συγκεντρωτικά αποτελέσματα υποδείγματος τύπου Order Logit	81
Πίνακας 4.2. Εκτίμηση της πιθανότητας ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο: αποτελέσματα υποδείγματος τύπου Order Logit.....	82

Περίληψη

Την τελευταία τετραετία έχουν σημειωθεί στην Ελλάδα σημαντικές οικονομικές και κοινωνικό – πολιτικές αλλαγές ως απόρροια της οικονομικής κρίσης που διέπει τη χώρα. Μια από τις σημαντικές συνέπειες είναι η μεταβολή του ύψους των μισθών. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εντοπιστούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιήθηκαν και επεξεργάστηκαν συγκεκριμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) για το τρίτο τρίμηνο του έτους 2012. Στη μελέτη αυτή παρουσιάζεται η εξέλιξη των μισθών την τελευταία δωδεκαετία και διερευνώνται οι παράγοντες διαμόρφωσης των μισθών στην Ελλάδα, όπως είναι η ηλικία, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση κ.α. Τέλος, με τη βοήθεια ενός πολυμετάβλητου οικονομετρικού υποδείγματος Order Logit, εκτιμήθηκε η πιθανότητα ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Λέξεις – κλειδιά: Μισθός, παράγοντες, οικονομική κρίση

Abstract

The last four years have made in Greece considerable economic and social – political changes as a result of the economic crisis that governs the country. One of the major consequences is the change in the level of wages. The purpose of this study is to identify the determinants of wages in Greece during the economic crisis. For this purpose, used and elaborated specific elements of the labor force survey of the Greek Statistical Authority (ELSTAT) for the third quarter of 2012. This study presents the evolution of wages in the last twelve years and explores the factors shaping wage in Greece, such as age, sex, marital status, etc. Finally, using a multivariate econometric model Order Logit, estimated the probability of a worker to move to a higher pay scale during the economic crisis.

Key – words: Wage, factors, economic crisis

Εισαγωγή

Αντικείμενο της διπλωματικής μελέτης είναι να καταγραφούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Στόχος είναι να διερευνηθούν οι παράγοντες διαμόρφωσης των μισθών της χώρας και να περιληφθούν οι μεταβολές και οι εξελίξεις των μισθών λόγω των τελευταίων πολιτικών αλλαγών που ακολουθούνται κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Η παρούσα ανάλυση έχει γίνει με βάση ένα έτος αναφοράς για την ελληνική αγορά εργασίας το 2012 με ορατές τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις αποδοχές των εργαζομένων. Έχουν χρησιμοποιηθεί συγκεκριμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού του τρίτου τριμήνου του 2012. Η εξαγωγή των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια του προγράμματος SPSS.

Στο κεφάλαιο 1, παρουσιάζονται οι εξελίξεις των μισθών στη χώρα τη τελευταία 12ετία και σύγκριση με την πορεία των μισθών στις ευρωπαϊκές χώρες.

Στο κεφάλαιο 2, γίνεται η καταγραφή των προσδιοριστικών παραγόντων και πως επιδρούν στους μισθούς.

Στο κεφάλαιο 3, διερευνώνται οι παράγοντες διαμόρφωσης των αμοιβών εργασίας στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Στο κεφάλαιο 4, εξετάζεται η πιθανότητα ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Στατιστικό υλικό – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού διενεργείται από το 1981. Μέχρι το 1997 τα αποτελέσματα εξάγονταν σε ετήσια βάση, με περίοδο αναφοράς το β' τρίμηνο του έτους, ενώ από το 1998 και εξής η έρευνα είναι συνεχής και παράγει τριμηνιαία αποτελέσματα. Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ακολουθεί τις προδιαγραφές της Eurostat σε ότι αφορά τον τρόπο επιλογής δείγματος και τον καθορισμό του μεγέθους του, καθώς και σε ότι αφορά το σχεδιασμό ερωτηματολογίου, τη συχνότητα διεξαγωγής της έρευνας και το είδος των πληροφοριών που συλλέγονται.

Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού διενεργείται δειγματοληπτικά από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. (πρώην ΕΣΥΕ) σε τριμηνιαίο επίπεδο από το 1998. Βασικός σκοπός της έρευνας είναι η συγκέντρωση πολύ αναλυτικών στοιχείων απασχόλησης και ανεργίας των μελών των νοικοκυριών ηλικίας 15 ετών και άνω. Ειδικότερα επιδιώκεται: Πρώτον, η αναλυτική καταγραφή στο σύνολο της χώρας και κατά περιφέρειες της κατάστασης απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω σε συνδυασμό με το φύλο, την ηλικία και το επίπεδο εκπαίδευσης. Δεύτερον, η μελέτη της διάρθρωσης του εργατικού δυναμικού (απασχολούμενοι, άνεργοι) κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, ομάδες ατομικών επαγγελμάτων, θέση στο επάγγελμα, ώρες εργασίας κ.λπ. Τρίτον, η παρακολούθηση της χρονικής διάρκειας της ανεργίας, σε συνδυασμό με το φύλο, την ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης, την περιοχή και ορισμένα χαρακτηριστικά της τελευταίας εργασίας του ανέργου, όπως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας και επάγγελμα. Τέταρτον, η μελέτη της κατάστασης απασχόλησης των μελών του νοικοκυριού ένα χρόνο πριν, η μελέτη της ύπαρξης ή μη δεύτερης εργασίας για τους απασχολούμενους κ.λπ.

Ως προς τον σχεδιασμό της έρευνας, η μονάδα επιφάνειας είναι ένα σύνολο γειτονικών κτιρίων, μέσα στα οποία βρίσκονται οι κατοικίες που θα ερευνηθούν. Μια μονάδα επιφάνειας μπορεί να είναι ένα ή περισσότερα οικοδομικά τετράγωνα και συνήθως περιλαμβάνει τουλάχιστον 80 κατοικούμενες κατοικίες. Οι κατοικίες κάθε μονάδας επιφάνειας έχουν χωριστεί σε τρία υποσύνολα, το δείγμα δ1, το δείγμα δ2 και το δείγμα δ3. Κάθε νοικοκυριό που ανήκει στο δείγμα της έρευνας (δ1, δ2 ή δ3) ερευνάται επί έξι διαδοχικά τρίμηνα. Όταν συμπληρωθούν έξι επισκέψεις στα νοικοκυριά μιας μονάδας επιφάνειας (δηλαδή έπειτα από 1½ χρόνο), αλλάζει συνολικά το δείγμα για τη συγκεκριμένη μονάδα, δηλαδή, αν μέχρι στιγμής ερευνώνται οι κατοικίες του δείγματος δ1, αρχίζουν στη συνέχεια να ερευνώνται οι κατοικίες του δείγματος δ2.

Όταν ερευνηθούν επί έξι φορές και οι κατοικίες του δείγματος δ3, γίνεται νέα επιλογή μονάδας επιφάνειας και καινούργιος κατάλογος.

Αφού η έρευνα διεξάγεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, είναι λογικό να αναμένεται ότι ο ερευνητής θα βρει (τους θερινούς κυρίως μήνες) κατοικούμενες από νοικοκυριά κάποιες κατοικίες που είναι χαρακτηρισμένες ως κενές ή δευτερεύουσες. Σε αυτή την περίπτωση το νοικοκυριό δεν ερευνάται. Μια κατοικία θεωρείται δευτερεύουσα ακόμα και στην περίπτωση που το νοικοκυριό μένει σε αυτή και τους έξι θερινούς μήνες. Έτσι, δεν συμπληρώνεται δελτίο της έρευνας για τις κατοικίες που είναι κενές, δευτερεύουσες, εξοχικές, αποτελούν επαγγελματική στέγη κ.λπ., ούτε στις περιπτώσεις όπου δεν είναι δυνατή η συνεργασία με τα νοικοκυριά που διαμένουν ή διαμένουν νοικοκυριά με μέλη ξένων διπλωματικών αποστολών.

Το μέγεθος του δείγματος της τελευταίας Έρευνας Εργατικού Δυναμικού υπολογίστηκε αφού λήφθηκαν υπόψη τα δειγματοληπτικά σφάλματα (συντελεστής μεταβλητότητας) της ΕΕΔ από το 1998 και μετά, καθώς και τα αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού του 2001. Αρχικά προσδιορίστηκαν τα τυπικά σφάλματα (συντελεστές μεταβλητότητας - CV) των εκτιμήσεων της έρευνας, όπως αυτά προκύπτουν από την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της έρευνας στο διάστημα 1998-2003, για μεγέθη ίσα με το 5% του ενεργού πληθυσμού κάθε περιοχής. Ακολούθως, με βάση την υπόθεση ότι τα αναμενόμενα τυπικά σφάλματα των εκτιμήσεων της νέας έρευνας θα ήταν ανάλογα με τα τυπικά σφάλματα της προηγούμενης, αφού διατηρήθηκε ο ίδιος σχεδιασμός με εκείνον της προηγούμενης έρευνας, εκτιμήθηκαν τα μεγέθη του δείγματος σε κάθε περιφέρεια, ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα τυπικά σφάλματα της έρευνας θα βρίσκονται μέσα στα όρια που προβλέπει ο κανονισμός της Eurostat (CV μικρότερο του 8%). Τέλος, στον υπολογισμό του μεγέθους του δείγματος ελήφθη υπόψη και το ποσοστό αρνήσεων σε κάθε περιφέρεια, αφού σε περίπτωση άρνησης ή απουσίας των νοικοκυριών δεν γίνεται αντικατάστασή τους και συνεπώς μειώνεται το τελικό μέγεθος δείγματος. Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι κάθε χρόνο την ΕΕΔ συνοδεύουν ειδικές επικεντρωμένου στόχου έρευνες (ανάπτυξη και διενέργεια modules με επικεντρωμένο στόχο). Για τα επόμενα έτη οι έρευνες αυτές θα αφορούν τη φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων (2005), τη μετάβαση από την απασχόληση στη σύνταξη (2006), τα εργατικά ατυχήματα και τις συνθήκες υγείας στο χώρο εργασίας (2007) και την απασχόληση των μεταναστών (2008).

Πίνακας 1.Στοιχεία δειγματοληψίας των ερευνών νοικοκυριών που αξιοποιήθηκαν στη μελέτη

Στοιχεία έρευνας	ΕΕΔ	Παρατηρήσεις
Συχνότητα διεξαγωγής της έρευνας	Τριμηνιαία συνεχής	Πριν το 1998 η ΕΕΔ διεξαγόταν μόνο το β' τρίμηνο κάθε έτους
Τελευταία διαθέσιμη περίοδος	2007 β' τρίμηνο	
Προηγούμενες διαθέσιμες περιόδους (που κάλυψαν το σύνολο της χώρας)	1981-97 β' τρίμηνο, 1998-2007 όλα τα τρίμηνα	Το EU-SILC αντικατέστησε το ECHP
Κύριος σκοπός έρευνας	Απασχόληση, ανεργία	Πλήθος άλλων στοιχείων
Τύπος έρευνας	Συγχρονική και διαχρονική	
Τεχνική δειγματοληψίας	Εναλλαγή (rotation) κάθε τρίμηνο του 1/6 του δείγματος	Σε όλες τις έρευνες η δειγματοληψία είναι δισταδιακή και στρωματοποιημένη
Κλάσμα δειγματοληψίας	Περίπου 2/100	Δεν είναι σταθερό για όλες τις περιοχές
Πλαίσιο δειγματοληψίας, απογραφή:	2001	
Τελική μονάδα δειγματοληψίας	Κατοικία	
Στρωματοποίηση κατά:	1ο στάδιο: ΥΠΑ 2ο: Αστικότητα- Οικοδομικό τετράγωνο	
Μονάδα έρευνας	Ιδιωτικά νοικοκυριά	Εξαιρούνται οι συλλογικές συμβιώσεις και οι ξένες διπλωματικές αποστολές
Τεχνική συγκέντρωσης στοιχείων	Προσωπική συνέντευξη με ερωτηματολόγιο (PAPI) και με τηλέφωνο (CATI)	Ιδιώτες συνεργάτες και υπάλληλοι της ΕΣΥΕ
Σύνολο δείγματος κατοικιών (τελευταία διαθέσιμη έρευνα)	46,602	
Κατοικίες κατοικούμενες που ερευνήθηκαν	31,378	
Response rate (%)	90.6	
Non-response rate (%)	9.4	
Γεωγραφική κάλυψη	13 ΥΠΑ	
Στοιχεία:	Μισθοί	
Εισοδήματα	-	
Καταναλωτικές δαπάνες	✓	
Τεκμαρτές δαπάνες	✓	
Δημογραφικά χαρ. μελών νοικοκυριών		
Απασχόληση μελών	15+	
Συνθήκες στέγασης και κοινωνικοί δείκτες διαβίωσης, πρόσβασης κ.λπ.	-	
Περιουσία και δανεισμός	-	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

1. Διαχρονική εξέλιξη των αμοιβών εργασίας

1.1 Εξελίξεις της αμοιβής εργασίας στην Ελλάδα την τελευταία 12ετία (2001 – 2012)

Την 1 Ιανουαρίου 2001, η Ελλάδα εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ, σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στην Πορτογαλία, στις 19 και 20 Ιουνίου 2000. Από την περίοδο εκείνη και ύστερα εγκαινιάζεται μια νέα περίοδος για την αγορά εργασίας στη χώρα και κατά συνέπεια για την εξέλιξη της αμοιβής εργασίας στην Ελλάδα.

Βάσει των δεδομένων του Πίνακα 1.1, την περίοδο (2001 – 2008), πριν την οικονομική κρίση, οι μέσες ονομαστικές ακαθάριστες αποδοχές υπολογίζεται ότι αυξήθηκαν 5,7%. Ειδικότερα, στο Δημόσιο η μέση μισθολογική δαπάνη αυξήθηκε κατά 5,6%. Οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας έλαβαν την μεγαλύτερη αύξηση, η οποία είναι της τάξης του 8,5%. Στις τράπεζες και στις κατώτατες αποδοχές, η μέση αύξηση των αποδοχών αντιστοιχεί στο 5,2%, ενώ στον μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα στο 6,1%.

Την περίοδο (2001 – 2008), οι μέσες πραγματικές αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας αυξήθηκαν κατά 2,2%. Η συνολική δαπάνη για αποδοχές και εργοδοτικές εισφορές αυξήθηκε 8,1% με τη δαπάνη για αποδοχές και εργοδοτικές εισφορές ανά μισθωτό να έχει αυξηθεί κατά 5,8%.

Την περίοδο (2009 – 2012), οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης άρχισαν να γίνονται πλέον αισθητές με τη μείωση των αποδοχών των εργαζομένων να επηρεάζεται καθοριστικά α) από σημαντικές παρεμβάσεις πολιτικής, οι οποίες αφορούν άμεσα το επίπεδο των αποδοχών (αρχικά στο δημόσιο τομέα και έπειτα και στον ιδιωτικό και το θεσμικό πλαίσιο καθορισμού τους και β) από τις αρνητικές οικονομικές εξελίξεις, που διαμορφώνουν και τις συνθήκες στην αγορά εργασίας. Τα μέτρα που λήφθηκαν την περίοδο αυτή, σύμφωνα με τον Πίνακα 1.1 οδήγησαν σε μειώσεις των μέσων ονομαστικών ακαθάριστων αποδοχών κατά 3%. Συγκεκριμένα, οι μεγαλύτερες μειώσεις είναι στο Δημόσιο και στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας της τάξης του 3,9% και 3,8%, αντίστοιχα. Οι τράπεζες την περίοδο (2009 – 2012) χαρακτηρίζονται από μικρότερες μειώσεις κατά 1,4%. Ακόμη, οι κατώτατες αποδοχές

μειώθηκαν στο ίδιο ποσοστό με τις αποδοχές στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα, δηλαδή 2,8%. Οι μέσες πραγματικές ακαθάριστες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας έχουν υποστεί μείωση 5,5%.

Παρατηρώντας (βλέπε Πίνακα 1.1) συνολικά τη 12ετία, συμπεραίνουμε οι μεγαλύτερες αυξήσεις των μέσων ονομαστικών ακαθάριστων αποδοχών δόθηκαν στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και οι μικρότερες αυξήσεις αφορούν το Δημόσιο, αλλά και τις κατώτατες αποδοχές. Στις κατώτατες αποδοχές επιβλήθηκαν δραστικές μειώσεις από το Φεβρουάριο του 2012 στα πλαίσια υλοποίησης του 2^{ου} Μνημονίου (22% στον κατώτατο μισθό και ημερομίσθιο και 32% αντίστοιχα για τους νέους ηλικίας κάτω των 25 ετών).

Πίνακας 1.1 Αποδοχές (2001 – 2012)
(εκατοστιαίες μεταβολές)

	2001 – 2008 (Πριν την οικονομική κρίση)	2009 – 2012 (Κατά την οικονομική κρίση)	2001 – 2012 (12ετία)
Μέσες Ακαθάριστες Αποδοχές (ονομαστικές)			
στο σύνολο της οικονομίας	5,7	-3	2,8
στο Δημόσιο	5,6	-3,9	2,4
στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας	8,5	-3,8	4,4
στις τράπεζες	5,2	-1,4	3
στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα	6,1	-2,8	3,1
Κατώτατες αποδοχές	5,2	-2,8	2,5
Μέσες Ακαθάριστες Αποδοχές (πραγματικές)			
στο σύνολο της οικονομίας	2,2	-5,5	-0,4
Συνολική δαπάνη για αποδοχές και εργοδοτικές εισφορές	8,1	-5,9	3,5
Δαπάνη για αποδοχές και εργοδοτικές εισφορές ανά μισθωτό	5,8	-2,1	3,2

Πηγές: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ/Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών για τα έτη 2001 – 2007, ΕΛΣΤΑΤ για 2005 – 2011 και εκτιμήσεις – προβλέψεις για τα υπόλοιπα ετήσια μεγέθη 2005 – 2012.

* το 2012 (εκτιμήσεις), η μέση ετήσια μεταβολή, με βάση τη μείωση από 15.2.2012 των κατώτατων αποδοχών κατά 22% (για άτομα ηλικίας 25 και άνω) έως 32% (για άτομα κάτω των 25 ετών).

1.2 Η εξέλιξη των αμοιβών εργασίας στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι ακαθάριστες πραγματικές αποδοχές για το σύνολο της οικονομίας στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρουσιάζονται στα διαγράμματα 1.1α και 1.1β εμφανίζουν αύξηση τις δεκαετίες 1981 – 1990, 1991 – 2000 και 2001 – 2010 εκτός από την Ιταλία τη δεκαετία 1991 – 2000 και τη Γερμανία την περίοδο 2001 – 2010 που παρουσιάζουν μείωση της αγοραστικής δύναμης των αποδοχών κατά 0,2% και 0,3%, αντίστοιχα.

Τα έτη 2011 και 2012 η Δανία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζουν μείωση των ακαθάριστων πραγματικών αποδοχών.

Αξιοσημείωτο συνιστά ότι τα έτη 2011, 2012 και 2013 η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία πλήττονται από την οικονομική κρίση, η οποία εξηγεί τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των αποδοχών.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 1.2, ο ρυθμός των μέσων αποδοχών στο σύνολο της οικονομίας της Ελλάδας παρέμεινε υψηλότερος από τον αντίστοιχο της ζώνης του ευρώ για την περίοδο (2001 – 2009). Την περίοδο (2010 – 2012), ο ρυθμός των μέσων αποδοχών στο σύνολο της οικονομίας είναι χαμηλότερος και παρουσιάζει μείωση από τον αντίστοιχο της ζώνης του ευρώ.

Πίνακας 1.2 Μέσες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας: Ελλάδα και ζώνη του ευρώ (2001 – 2012)
(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	Ελλάδα	Ζώνη του ευρώ
2001	4,7	2,8
2002	6,6	2,7
2003	5,6	2,9
2004	7,2	2,6
2005	4,4	2,2
2006	5,7	2,5
2007	5,2	2,5
2008	6,2	3,3
2009	4,6	1,8
2010	-4,8	1,6
2011	-3,0	2,3
2012 (προβλ.)	-8,4 έως -9,2	2,0

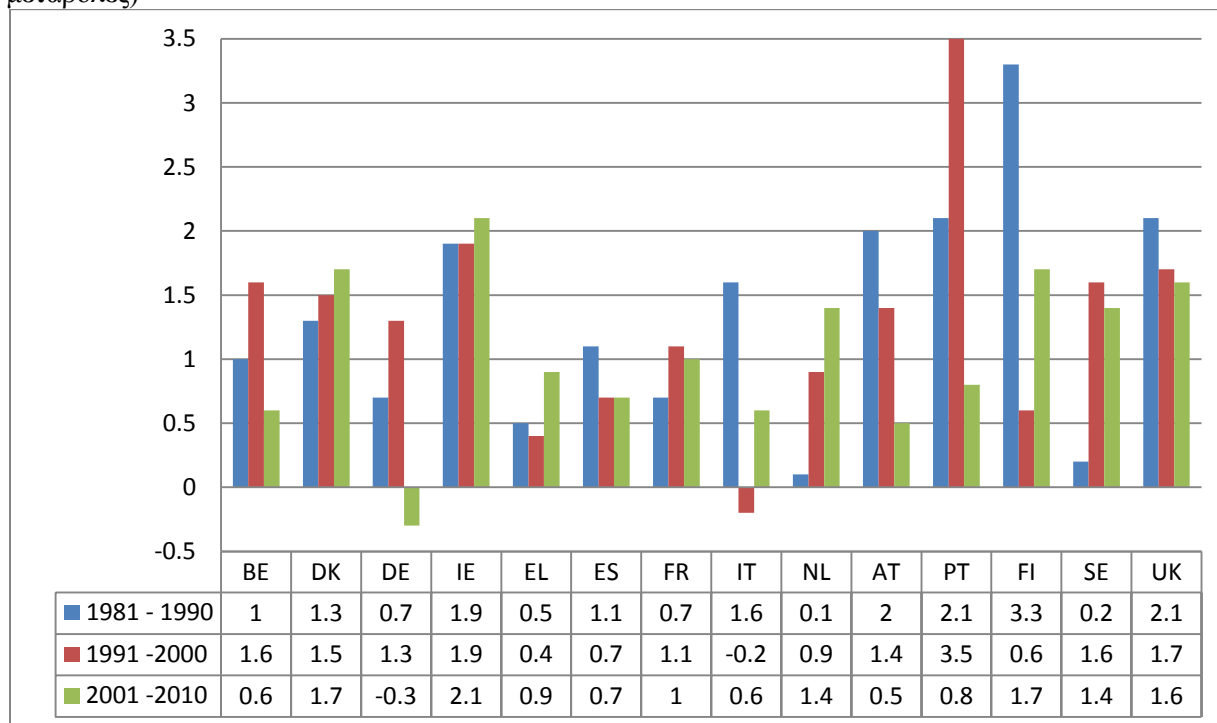
Πηγές: Για την Ελλάδα: εκτιμήσεις από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Για τη ζώνη του ευρώ: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Economics Forecasts, Autumn 2011*

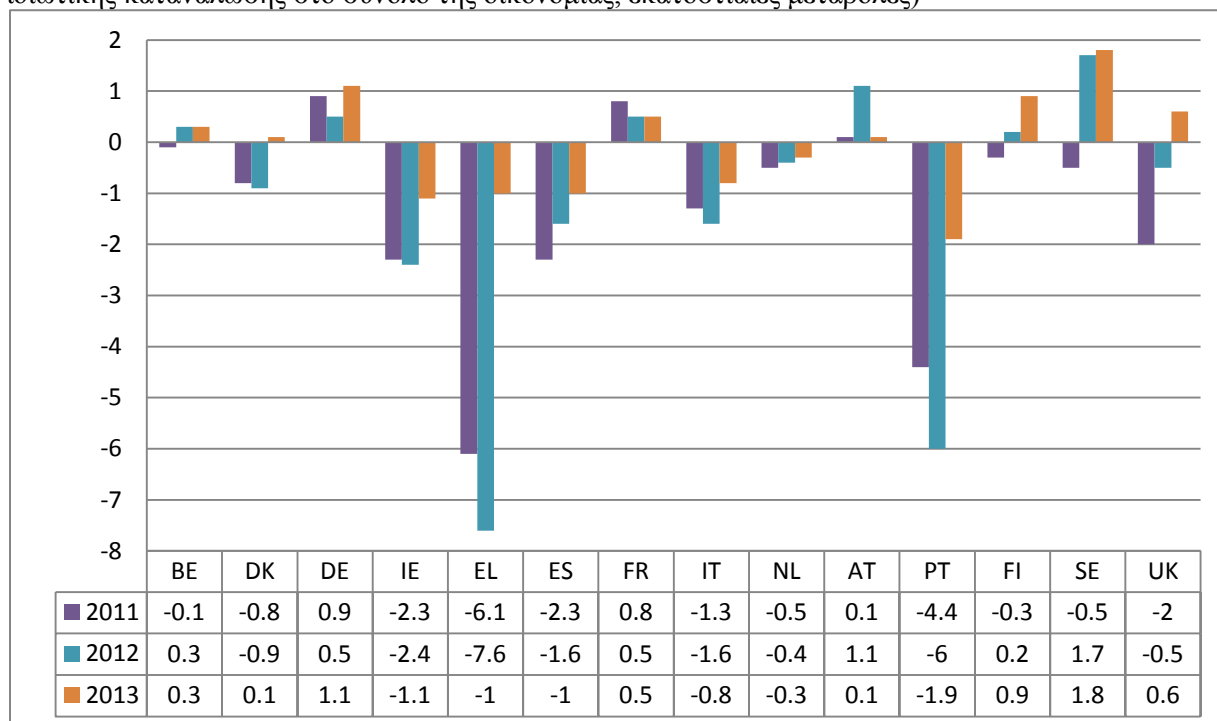
Διάγραμμα 1.1α. Πραγματικές αποδοχές των μισθωτών

(αποπληθωρισμένες με το δείκτη τιμών ιδιωτικής κατανάλωσης στο σύνολο της οικονομίας, εκατοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Statistical Annex of European Economy, Spring 2012 Economic Forecasts / EC

Διάγραμμα 1.1β. Πραγματικές αποδοχές των μισθωτών (αποπληθωρισμένες με το δείκτη τιμών ιδιωτικής κατανάλωσης στο σύνολο της οικονομίας, εκατοστιαίες μεταβολές)

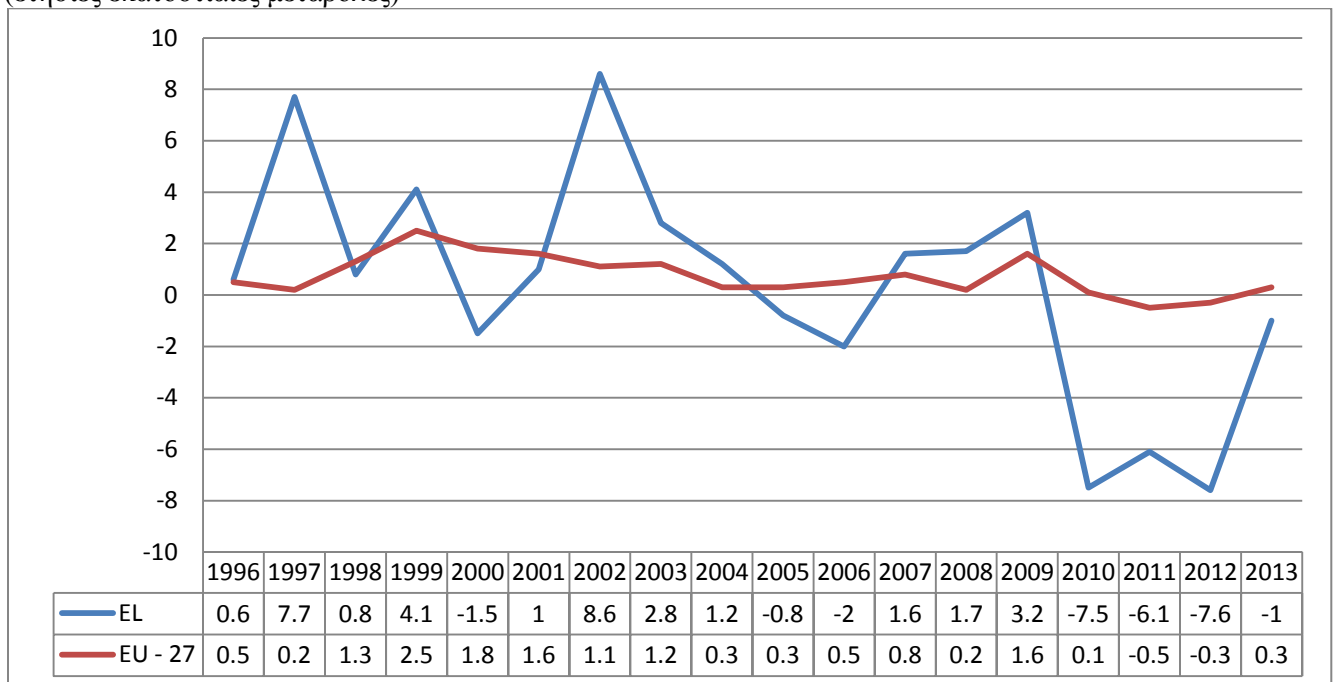

Πηγή: Statistical Annex of European Economy, Spring 2012 Economic Forecasts / EC

Συγκρίνοντας τις ακαθάριστες πραγματικές αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας της Ελλάδας με 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το διάγραμμα 1.2 διαπιστώνουμε ότι παρουσιάζουν για την Ελλάδα αύξηση τις περιόδους 1996 – 1999, το 2001 – 2004 και το 2007 – 2009, ενώ η ΕΕ – 27 παρουσιάζει αύξηση για την περίοδο 1996 – 2010 με την περίοδο 2011 – 2012 να συνοδεύεται από μείωση.

Την τετραετία 2010 – 2013 για την Ελλάδα, υπάρχει καθαρή μείωση της αγοραστικής δύναμης των αποδοχών, καθώς η οικονομική κρίση δεν έχει ακόμα ξεπεραστεί.

Διάγραμμα 1.2 Πραγματικές αποδοχές των μισθωτών αποπληθωρισμένες με το δείκτη ιδιωτικής κατανάλωσης στο σύνολο της οικονομίας (ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Statistical Annex of European Economy, Spring 2012 Economic Forecasts / EC

1.3 Οι κατώτατοι μισθοί στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση

Στην Ευρώπη, ο κατώτατος μισθός υπάρχει προ πολλού σε χώρες όπως η Γαλλία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ισπανία και το Βέλγιο, καθιερώθηκε πιο πρόσφατα στο Ηνωμένο Βασίλειο (1999) και στην Ιρλανδία (2000), ενώ στα περισσότερα νέα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο κατώτατος μισθός θεσπίστηκε στην αρχή της περιόδου μετάβασης (δεκαετία 1990). Δεδομένων των αδύναμων συστημάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης στις Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης οι κατώτατοι μισθοί επηρεάζουν την εξέλιξη του συνόλου μισθών.

Ο κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο υπάρχει σήμερα στα 20 από τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα ο κατώτατος μισθός θεσμοθετημένος σε εθνικό επίπεδο τον οποίο οφείλουν να τηρούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις στα διάφορα ειδικότερα επίπεδα (κλαδικό, επιχειρησιακό) ισχύει σε εννέα από τα 15 παλιά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βέλγιο, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Το ύψος του, είτε ορίζεται από την κυβέρνηση στην βάση των προτάσεων των κοινωνικών συνομιλητών (Γαλλία, Ισπανία, Λουξεμβούργο, Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία), είτε προκύπτει από την συλλογική διαπραγμάτευση μεταξύ των κοινωνικών συνομιλητών (Βέλγιο και Ελλάδα) και εφαρμόζεται συνήθως στο σύνολο των εργαζομένων της οικονομίας και σε όλα τα επαγγέλματα. Ο κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο ισχύει επίσης και στα 11 από τα 12 νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβενία, Σλοβακία, Βουλγαρία, Ρουμανία) και σχεδόν σε όλα ορίζεται από την κυβέρνηση είτε μονομερώς είτε στην βάση προτάσεων, διαβουλεύσεων ή διαπραγματεύσεων μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνικών συνομιλητών. Επίσης σε ορισμένες χώρες προβλέπεται αυτόματη αναπροσαρμογή του κατώτατου μισθού στην εξέλιξη των τιμών ή/και αυξήσεις, πράγμα που επιτρέπει την διατήρηση της αγοραστικής δύναμης των κατώτατων αποδοχών και την ενίσχυση τους.

Στις υπόλοιπες 7 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αυστρία, Γερμανία, Δανία, Σουηδία, Φιλανδία, Ιταλία και Κύπρο) δεν υπάρχει μεν κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο, υπάρχουν όμως κατώτατοι μισθοί που διαπραγματεύονται οι κοινωνικοί συνομιλητές σε κλαδικό επίπεδο. Στις χώρες αυτές υπάρχουν παραδοσιακά ισχυρές συνδικαλιστικές οργανώσεις και υπάρχει, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, μία προτίμηση για τους κλαδικούς κατώτατους μισθούς. Ωστόσο σε χώρες όπως η Γερμανία, διεξάγεται συζήτηση κατά τα τελευταία έτη για την θέσπιση και κατώτατου μισθού σε εθνικό επίπεδο, δεδομένου ότι μετά την επανένωση των δύο Γερμανιών και γενικότερα την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρείται μεγαλύτερος κατακερματισμός στην αγορά εργασίας και έχει μειωθεί σημαντικά το ποσοστό των εργαζομένων που καλύπτεται από συλλογικές συμβάσεις. Με άλλα λόγια, η συλλογική διαπραγμάτευση που παραδοσιακά ορίζει τους κατώτατους μισθούς σε κλαδικό επίπεδο δεν είναι σε θέση να αποτρέψει την αύξηση ενός κακοπληρωμένου τμήματος της μισθωτής εργασίας λόγω της αύξησης της μετανάστευσης και του πολλαπλασιασμού των άτυπων συμβάσεων εργασίας αλλά και της «αδιαφορίας» των εργοδοτών στην επέκταση των κατώτατων

συμφωνηθέντων σε κλαδικό και περιφερειακό επίπεδο στα πλαίσια των Επιτροπών που αποφασίζουν για τις επεκτάσεις. Στην Σουηδία, η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σχετικά με την υπόθεση «Laval» ανέδειξε τις αδυναμίες του υπάρχοντος μοντέλου συλλογικής διαπραγμάτευσης, στα πλαίσια του οποίου δεν προβλέπεται κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο.¹ Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις αυξημένες μεταναστευτικές ροές από τις βαλτικές κυρίως χώρες θέτει υπό συζήτηση το θέμα θέσπισης ενός γενικευμένου κατώτατου μισθού. Παρόμοια συζήτηση διεξάγεται επίσης και στην Φιλανδία ανάμεσα στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, με την Φιλανδική Συνομοσπονδία (SAK) να ζητά την θέσπιση κατώτατου μηνιαίου μισθού στα 1500€ μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων.

1.4 Εξελίξεις στους κατώτατους μισθούς στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι βασικοί λόγοι που εξηγούν γενικότερα το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τους κατώτατους μισθούς την τελευταία δεκαετία στην Ευρώπη σχετίζονται με την νέα κατάσταση στην αγορά εργασίας, που χαρακτηρίζεται από την σημαντική αύξηση των άτυπων μορφών απασχόλησης που συνδέονται με περισσότερη επισφάλεια και λιγότερα δικαιώματα για τους εργαζόμενους, με την αύξηση του ποσοστού των χαμηλά αμειβόμενων και των φτωχών εργαζομένων για τους οποίους ο κατώτατος μισθός θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα εργαλείο ώστε να υπάρχει ένα μισθολογικό κατώφλι για όλους τους εργαζόμενους. Η αύξηση της κινητικότητας του κεφαλαίου και – σε μικρότερο βαθμό - του εργατικού δυναμικού στην διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση των 27, έχουν προκαλέσει, λόγω της σοβαρής υστέρησης που παρατηρείται στο επίπεδο της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής αλλά και των εθνικών πολιτικών, ένα είδος κοινωνικού dumping ειδικότερα στις περιπτώσεις που γίνεται χρησιμοποίηση κακοπληρωμένων εργαζομένων μεταναστών για να ασκηθεί πίεση στους μισθούς των εργαζομένων της χώρας υποδοχής. Παράλληλα, η συρρίκνωση της κάλυψης που παρέχει η συλλογική διαπραγμάτευση και κατ' επέκταση οι συλλογικές συμβάσεις, σε συνδυασμό με την μείωση της συνδικαλιστικής πυκνότητας, ειδικότερα στον τομέα των υπηρεσιών, οδηγούν διάφορες συνδικαλιστικές οργανώσεις – ακόμη και σε χώρες που παραδοσιακά δεν υπάρχει κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο και υπερτερεί η συλλογική διαπραγμάτευση και οι συμβάσεις σε κλαδικό επίπεδο – να

---

¹ Industrial Relations in Europe 2010, European Commission

υποστηρίζουν την θέσπιση του ώστε να προστατευτούν οι μισθοί και η αγοραστική δύναμη ειδικότερα των πιο αδύναμων τμημάτων της μισθωτής απασχόλησης.

Από την αρχή της προηγούμενης δεκαετίας, σχεδόν σε όλες τις χώρες όπου υπάρχει θεσμοθετημένος κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο παρατηρήθηκαν πραγματικές αυξήσεις του κατώτατου μισθού που στόχευαν στην βελτίωση της αγοραστικής δύναμης των χαμηλόμισθων, επηρεάζοντας σε πολλές περιπτώσεις την γενικότερη εξέλιξη των μισθών. Ωστόσο η τάση αυτή φαίνεται να ανακόπτεται το 2008 λόγω της σημαντικής και γρήγορης αύξησης των τιμών σε βασικά είδη κατανάλωσης το πρώτο εξάμηνο του 2008, η οποία σε πολλές χώρες δεν αντισταθμίστηκε από αντίστοιχες αυξήσεις στον κατώτατο μισθό.²

Με την έλευση της οικονομικής κρίσης παρατηρείται πάγωμα των ονομαστικών κατώτατων μισθών σε διάφορες χώρες (Ιρλανδία, Βαλτικές χώρες, Τσεχία, Βουλγαρία, Ρουμανία) ή χαμηλές αυξήσεις (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ολλανδία), ωστόσο παρά την κρίση παρατηρούνται όμως επίσης σημαντικές αυξήσεις των κατώτατων μισθών σε ορισμένες χώρες (Πορτογαλία, Σλοβενία, Πολωνία καθώς και στην Ισπανία όμως μόνο για το 2009 με χαμηλές στην συνέχεια αυξήσεις για το 2010 και 2011). Ενώ σε κάποιες περιπτώσεις η αύξηση του κατώτατου μισθού στόχευε στην προστασία των πιο ευάλωτων τμημάτων της μισθωτής απασχόλησης και στην στήριξη της κατανάλωσης, σε άλλες περιπτώσεις υπερίσχυσε το βασικό επιχείρημα περί αναγκαιότητας περιορισμού του κόστους εργασίας για την αντιμετώπιση της κρίσης, την διατήρηση της απασχόλησης, την μείωση της ανεργίας και την βελτίωση του επιπέδου ανταγωνιστικότητας.

Για να καταστεί ευκολότερη η παρατήρηση της εξέλιξης των κατώτατων μισθών κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παραθέτουμε στον Πίνακα 1.3, τα εξαμηνιαία στοιχεία της Eurostat για την περίοδο 2009-2012, που αφορούν στον κατώτατο μισθό σε εθνικό νόμισμα (ώστε να είναι ευδιάκριτες οι ονομαστικές αυξήσεις στον κατώτατο μισθό στις διάφορες χώρες εκτός ευρωζώνης χωρίς αυτές να επηρεάζονται από τις συναλλαγματικές ισοτιμίες).

Από τα δεδομένα του Πίνακα 1.3 προκύπτει ότι το πάγωμα των κατώτατων μισθών για τουλάχιστον μια διετία (τέσσερα συνεχόμενα εξάμηνα) εμφανίζεται σε πολύ περισσότερες χώρες εκτός ευρώ παρά εντός της ευρωζώνης.

---

² Thorsten Schulten: «Minimum wages in Europe: new debates against the background of economic crisis, ETUI Policy Brief, Issue 2/2009.

Στις χώρες μέλη της ευρωζώνης παρατηρείται πάγωμα του κατώτατου μισθού για τουλάχιστον 4 εξάμηνα σε 3 χώρες Ιρλανδία (από το β' εξάμηνο του 2007 μέχρι και το α' εξάμηνο του 2012, ωστόσο πρέπει να σημειώσουμε ότι ο κατώτατος μηνιαίος μισθός στην Ιρλανδία ανέρχεται σε 1462 € και είναι ο δεύτερος υψηλότερος στην ΕΕ μετά το Λουξεμβούργο), στο Βέλγιο (από το α' εξάμηνο του 2009 έως και το β' εξάμηνο του 2010) και στην Ελλάδα (από το β' εξάμηνο του 2009 μέχρι και το α' εξάμηνο του 2011). Στις υπόλοιπες χώρες της ευρωζώνης παρατηρούνται ετήσιες ονομαστικές αυξήσεις του κατώτατου μισθού με σημειωτέα την περίπτωση της Σλοβενίας (η οποία προσχώρησε στην ευρωζώνη το 2007) όπου παρατηρείται αξιοσημείωτη αύξηση της τάξης του 23 % στον κατώτατο μισθό το β' εξάμηνο του 2010.

Στις χώρες εκτός ευρωζώνης, με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ουγγαρία και την Πολωνία, παρατηρείται πάγωμα των κατώτατων μισθών για την τριετία 2009-2011 σε τέσσερις χώρες (Βουλγαρία, Τσεχία, Λιθουανία Εσθονία) και για την διετία 2009-2010 σε 2 χώρες (Λετονία, Βουλγαρία).

Στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης και της ύφεσης ασκούνται σήμερα ισχυρές πιέσεις από την πλευρά των εργοδοτών για πάγωμα ή ακόμη και μείωση των μισθών, επιδιώκοντας σε κάποιες περιπτώσεις να συμψηφίσουν μέρος των ζημιών τους με την συμπίεση του κόστους εργασίας, σε άλλες να αποφύγουν μείωση των περιθωρίων κέρδους εκμεταλλευόμενες την κατάσταση της κρίσης και θέτοντας ως δίλημμα στους εργαζόμενους την απόλυση ή την αποδοχή μείωσης του μισθού (ειδικότερα στον τομέα των υπηρεσιών όπου παρατηρείται χαμηλή συνδικαλιστική πυκνότητα είναι ορατός ο κίνδυνος να οδηγηθεί ένα μέρος των εργαζομένων στην ομάδα των χαμηλόμισθων). Στα πλαίσια ενός αβέβαιου οικονομικού περιβάλλοντος είναι δύσκολα προβλέψιμο αν οι κυβερνήσεις και οι κοινωνικοί συνομιλητές θα εγκαταλείψουν το ενδιαφέρον που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα χρόνια για τον κατώτατο μισθό ή αν αντίθετα ο κατώτατος μισθός θα θεωρηθεί ως ένα εργαλείο προστασίας των χαμηλόμισθων και των φτωχών εργαζομένων.

Κατά την πρόσφατη περίοδο, η επιβράδυνση των αυξήσεων ή το πάγωμα των κατώτατων μισθών στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είχε ως αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι που αμείβονται με τα κατώτατα όρια να υποστούν απώλειες σε όρους πραγματικών αποδοχών (και σε ορισμένες περιπτώσεις αρκετά σημαντικές).

Ωστόσο η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου – εκτός των απωλειών σε πραγματικούς όρους των κατώτατων αποδοχών την διετία 2010 – 2011 - επιβάλλεται και ονομαστική μείωση του κατώτατου μισθού, μέσα από τις δραστικές μειώσεις του Φεβρουρίου 2012 στα πλαίσια υλοποίησης του 2ου Μνημονίου (22% στον κατώτατο μισθό και ημερομίσθιο και 32% αντίστοιχα για τους νέους ηλικίας κάτω των 25 ετών). Ο κατώτατος μισθός, από εργαλείο προστασίας των χαμηλά αμειβόμενων, μετατρέπεται σε εργαλείο για την επίσπευση της διαδικασίας γενικευμένης μείωσης των αποδοχών στον ιδιωτικό τομέα που επιδιώκεται στα πλαίσια της πολιτικής της εσωτερικής υποτίμησης.

Με βάση τα δεδομένα του Πίνακα 1.3, ο κατώτατος μηνιαίος μισθός σε ευρώ στην Ελλάδα, συνεχίζει να υστερεί έναντι των κατώτατων μισθών των πλουσιότερων χωρών, μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στις οποίες ισχύει ο κατώτατος μισθός, σε εθνικό επίπεδο), στις χώρες αυτές ανήκουν η Αγγλία, η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο, ενώ βρίσκεται σε ευνοϊκότερη θέση έναντι του κατώτατου μισθού των χωρών όπως η Πορτογαλία, η Σλοβενία (μέχρι β'εξάμηνο του 2011), η Μάλτα και η Ισπανία (μέχρι το β'εξάμηνο του 2011).

Πίνακας 1.3: Εξέλιξη κατώτατου μηνιαίου μισθού σε εθνικό νόμισμα(α' και β' εξάμηνο για τα έτη 2009-2011 και α' εξάμηνο για το 2012)

ΧΩΡΕΣ ΕΕ	2009 α'	2009 β'	2010 α'	2010 β'	2011 α'	2011 β'	2012 α'
Εντός ευρωζώνης							
Βέλγιο	1387,5	1387,5	1387,5	1387,5	1415,2	1443,5	1443,5
Ιρλανδία	1461,9	1461,9	1461,9	1461,9	1461,9	1461,9	1461,9
Ελλάδα	817,8	862,8	862,8	862,8	862,8	870	704,4
Ισπανία	728	728	738,9	738,9	748,3	748,3	748,3
Γαλλία	1321	1337,7	1343,8	1343,8	1365	1365	1398,4
Λουξεμβούργο	1641,7	1682,8	1682,8	1724,8	1757,6	1757,6	1801,5
Μάλτα (€ από 2008)	634,9	634,9	659,9	659,9	665	665	679,9
Ολλανδία	1381,2	1398,6	1407,6	1416	1424,4	1435,2	1447
Πορτογαλία	525	525	554,2	554,2	565,8	565,8	565,8
Σλοβενία (€ από 2007)	589,2	589,2	597,4	734,2	748,1	748,1	763,1
Σλοβακία (€ από 2009)	295,5	295,5	307,7	307,7	317	317	327
Εκτός ευρωζώνης							
Βουλγαρία	240	240	240	240	240	240	270
Τσεχία	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000
Λιθουανία	800	800	800	800	800	800	800
Εσθονία (€ από 2011)	278	278	278	278	278	278	290
Λετονία	180	180	180	180	200	200	200
Ρουμανία	600	600	600	600	670	670	700
Ουγγαρία	71500	71500	73500	73500	78000	78000	93000
Πολωνία	1276	1276	1317	1317	1386	1386	1500
Ηνωμένο Βασίλειο	948	948	956	956	980	980	1004

Πηγή: Eurostat

1.5 Επίπεδα κατώτατων μισθών στις χώρες της Ευρωπαϊκής

Ένωσης το α' εξάμηνο του 2012

Τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat για συγκρίσεις ανάμεσα στις διάφορες χώρες, αφορούν στους κατώτατους μηνιαίους μισθούς των εργαζομένων με πλήρη απασχόληση το α' εξάμηνο του 2012. Πρόκειται για τους κατώτατους μηνιαίους μικτούς μισθούς, δηλαδή τους μισθούς πριν την αφαίρεση του φόρου εισοδήματος και των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλουν οι εργαζόμενοι. Πρέπει να σημειωθεί ότι στα στοιχεία αυτά η Eurostat λαμβάνει υπόψη τις περιπτώσεις, όπου ο μηνιαίος μισθός καταβάλλεται πάνω από 12 φορές ετησίως –

όπως αυτό συμβαίνει στην Ισπανία, Πορτογαλία και Ελλάδα όπου ο μισθός καταβάλλεται 14 φορές ετησίως – και έχουν διορθωθεί τα στοιχεία ώστε να ληφθούν υπόψη αυτές οι πληρωμές.

Από την σύγκριση των κατώτατων μηνιαίων μισθών σε ευρώ, προκύπτει ότι οι αποκλίσεις είναι ήδη μεγάλες στην ΕΕ-15, ανάμεσα στις νότιες χώρες μέλη (Πορτογαλία, Ελλάδα και Ισπανία) και στις υπόλοιπες χώρες παλιά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βέβαια είναι ακόμη μεγαλύτερη η απόσταση που χωρίζει τους κατώτατους μισθούς των νέων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης – με εξαίρεση την Μάλτα και την Σλοβενία – από τους αντίστοιχους μισθούς τόσο των χωρών μελών του ευρωπαϊκού νότου όσο κυρίως των υπολοίπων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα, με βάση τα στοιχεία του Διαγράμματος 1.3, ο κατώτατος μηνιαίος μισθός σε απόλυτα μεγέθη κυμαίνεται:

- μεταξύ 1202 και 1801 ευρώ, σε μία πρώτη κατηγορία χωρών που αποτελείται από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Γαλλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία, την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο,
- μεταξύ 566 και 877 ευρώ, σε μία δεύτερη κατηγορία χωρών που αποτελείται από την Πορτογαλία, την Μάλτα, την Σλοβενία, την Ισπανία και την Ελλάδα³
- τέλος, κυμαίνεται μεταξύ 138 και 336 ευρώ στα υπόλοιπα νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην σύγκριση σε απόλυτα μεγέθη, διαπιστώνεται ότι ο κατώτατος μηνιαίος μισθός την Ελλάδα σε ευρώ, είναι πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μισθό που ισχύει στην μεγάλη πλειοψηφία των νέων κρατών μελών της ΕΕ (με εξαίρεση τη Σλοβενία και τη Μάλτα). Αντίθετα όμως, ο κατώτατος μηνιαίος μισθός σε ευρώ στην Ελλάδα, υστερεί σημαντικά έναντι των κατώτατων μισθών των ανεπτυγμένων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στις οποίες είναι θεσμοθετημένος ο κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο και ξεπερνά τα 1200 €), δεδομένου ότι μετά την μείωση κατά 22% τον Φεβρουάριο του 2012, ανέρχεται περίπου στο 49 % (από 60% πριν το Μνημόνιο ΙΙ με βάση την ΕΓΣΣΕ) του αντίστοιχου κατώτατου μισθού της πρώτης αυτής κατηγορίας χωρών. Τέλος, πριν την ονομαστική μείωση που επεβλήθη με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου (14/2/2012), ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα ήταν υψηλότερος των αντίστοιχων κατώτατων μισθών των χωρών της δεύτερης κατηγορίας. Μετά όμως από τις

---

³ Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat για την Ελλάδα (που λαμβάνουν υπόψη τον μισθό όπως αυτός διαμορφώθηκε από την τελευταία τριετή ΕΓΣΣΕ 2010-2012, πριν το Μνημόνιο 2), ο κατώτατος μισθός, υπολογισμένος σε 12μηνιαία βάση, ανέρχεται το α' εξάμηνο του 2012 στην Ελλάδα, σε 877€. Επικαιροποιούμε τα στοιχεία της Eurostat για την Ελλάδα (704€ αντί 877€) λαμβάνοντας υπόψη τη μείωση που επιβλήθηκε με την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου από 14.2.2012 στα πλαίσια υλοποίησης του 2^{ου} Μνημονίου.

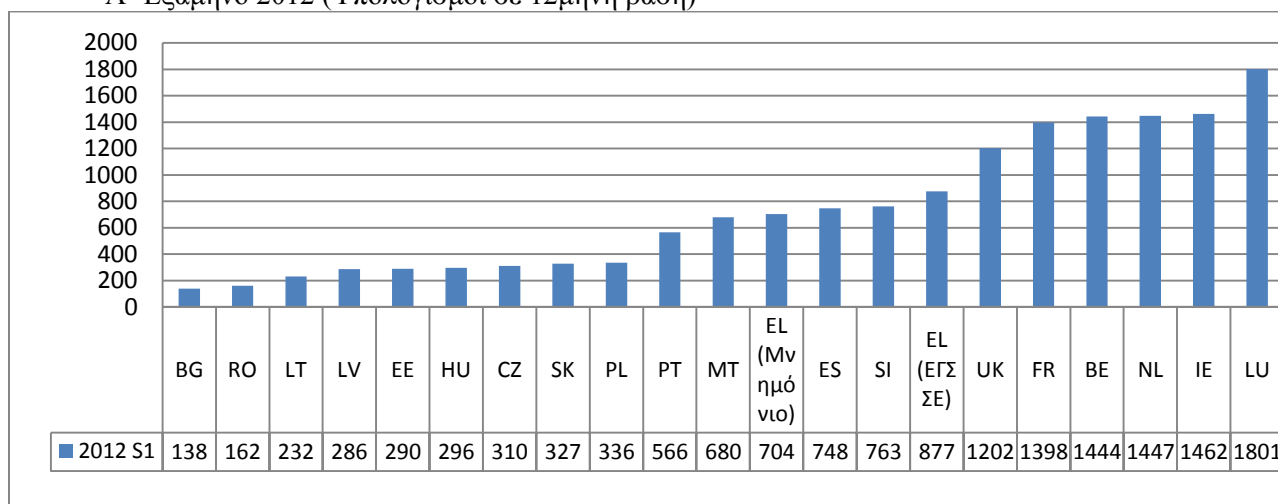
δραστικές μειώσεις του Φεβρουαρίου του 2012 η κατάταξη αλλάζει και σήμερα ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα είναι χαμηλότερος από τον αντίστοιχο μισθό στην Σλοβενία και στην Ισπανία ενώ παραμένει υψηλότερος από τον κατώτατο μισθό στην Μάλτα και στην Πορτογαλία. (Διάγραμμα 1.4).

Στα Διαγράμματα 1.5 και 1.6, η σύγκριση των κατώτατων μισθών γίνεται σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές των τιμών ανάμεσα στις χώρες για ένα καλάθι αγαθών και υπηρεσιών τα οποία είναι συγκρίσιμα και αντιπροσωπευτικά. Στόχος είναι να εξαλειφθούν οι διαφορές του επιπέδου των τιμών στις δαπάνες της τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών. Επομένως οι κατώτατοι μισθοί που εκφράζονται σε εθνικό νόμισμα, μετατρέπονται σε μία κοινή «επίπλαστη» νομισματική μονάδα ώστε η αγοραστική τους δύναμη να είναι συγκρίσιμη.

Ανάμεσα στα δύο Διαγράμματα (1.3 και 1.5), η κατάταξη των χωρών παραμένει σχεδόν αμετάβλητη, διαπιστώνεται όμως ότι οι αποστάσεις των κατώτατων μηνιαίων μισθών είναι μικρότερες όταν τα στοιχεία εκφράζονται σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης από ότι σε ευρώ. Ειδικότερα, η εξάλειψη των διαφορών στις τιμές ανάμεσα στις χώρες έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κατώτατος μισθός κυρίως στα νέα κράτη μέλη όπως επίσης – σε μικρότερο όμως βαθμό- στην Πορτογαλία, στην Ισπανία και (ελάχιστα) στην Ελλάδα. Αντίθετα στις πιο πλούσιες χώρες, η εφαρμογή των Μονάδων Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ), μεταφράζεται σε σχετική μείωση του επιπέδου του κατώτατου μισθού.

Ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα σε ΜΑΔ, μετά την μείωση του Φεβρουαρίου 2012, υποχωρεί στην κατάταξη των είκοσι χωρών από την έβδομη στην δέκατη θέση και είναι πλέον – με εξαίρεση την Πορτογαλία – χαμηλότερος σε όρους αγοραστικής δύναμης από τον αντίστοιχο μισθό της Ισπανίας, της Μάλτας και της Σλοβενίας. (Διάγραμμα 1.5).

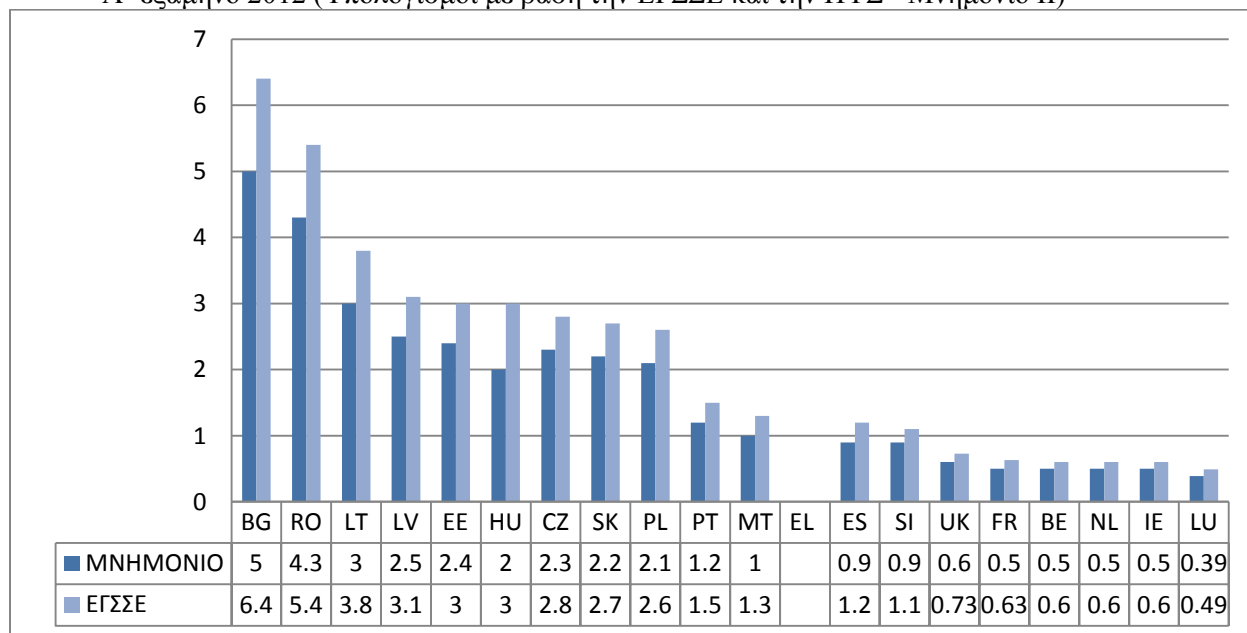
Διάγραμμα 1.3 Κατώτατοι μηνιαίοι μικτοί μισθοί σε ευρώ στις χώρες της Ε.Ε
Α' Εξάμηνο 2012 (Υπολογισμοί σε 12μηνιαία βάση)

Πηγή: Eurostat. Επικαιροποιούμε τα στοιχεία της Eurostat για Ελλάδα (704€ αντί 877€) με βάση την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου - Μνημόνιο II (ισχύει από 14.2.2012).

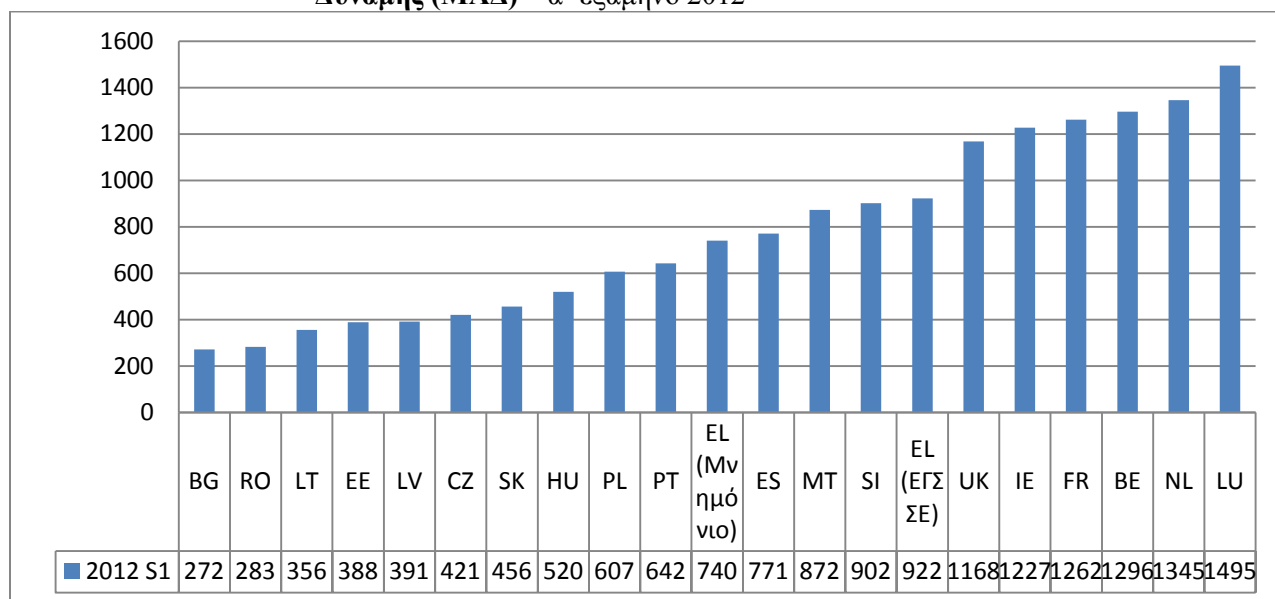
Διάγραμμα 1.4 Αναλογία κατώτατου μηνιαίου μισθού σε € στην Ελλάδα έναντι άλλων χωρών μελών της ΕΕ

Α' εξάμηνο 2012 (Υπολογισμοί με βάση την ΕΓΣΣΕ και την ΠΥΣ - Μνημόνιο II)

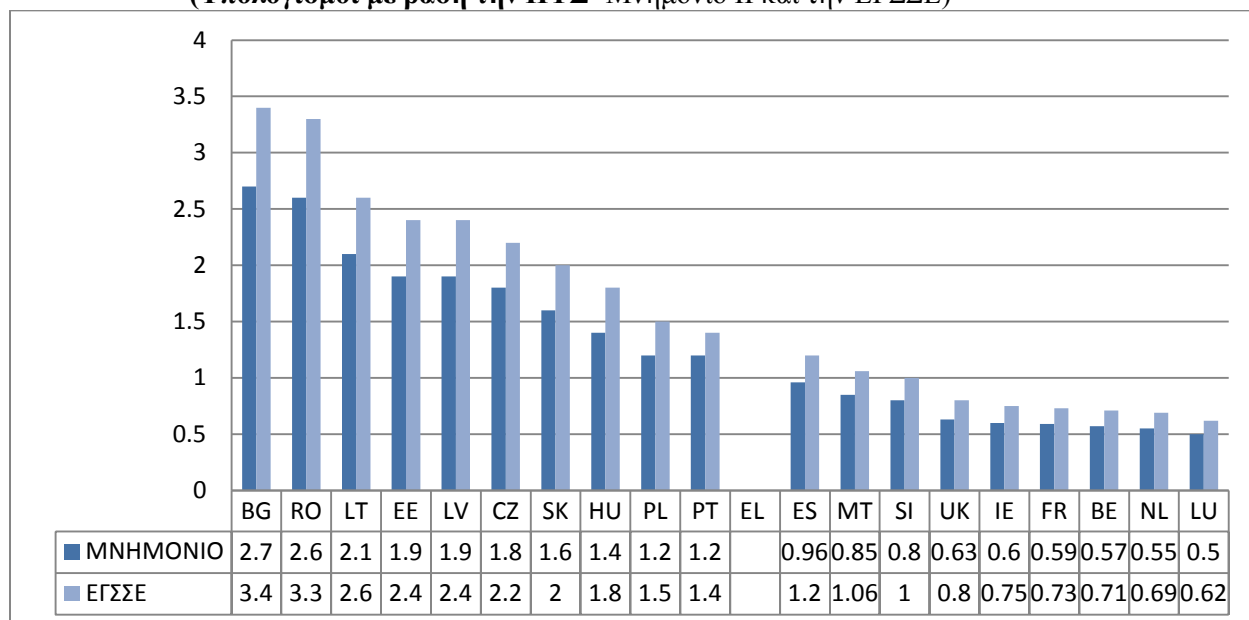
Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων από ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα 2012

Διάγραμμα 1.5 Κατώτατοι μηνιαίοι μισθοί στις χώρες της Ε.Ε σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) α' εξάμηνο 2012

Πηγή: Eurostat. Επικαιροποιούμε τα στοιχεία της Eurostat για την Ελλάδα (740 αντί 922) με βάση την ΠΥΣ -Μνημόνιο ΙΙ (ισχύει από 14.2.2012)

Διάγραμμα 1.6 Αναλογία κατώτατου μηνιαίου μισθού σε ΜΑΔ στην Ελλάδα έναντι άλλων χωρών της Ε.Ε α' εξάμηνο 2012 (Υπολογισμοί με βάση την ΠΥΣ- Μνημόνιο ΙΙ και την ΕΓΣΣΕ)

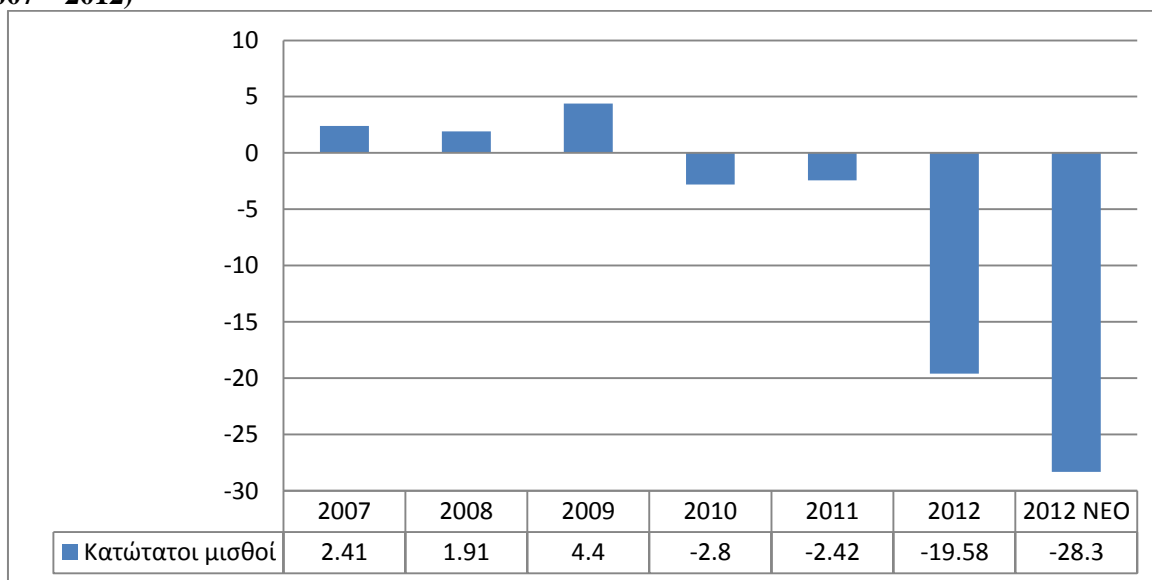
Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων από ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα 2012.

1.6 Εξέλιξη των κατώτατων αποδοχών στην Ελλάδα 2007 – 2012

Ο Πίνακας 1.4 καταγράφει την εξέλιξη των κατώτατων αποδοχών – κατώτατου μισθού και ημερομισθίου – στην Ελλάδα για την περίοδο 2007 - 2012, όπως αυτές διαμορφώνονται σύμφωνα με τις εκάστοτε ΕΓΣΣΕ και Διαιτητικές αποφάσεις (και από τον Φεβρουάριο του 2012 με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου στα πλαίσια υλοποίησης του 2ου Μνημονίου).

Με βάση τα δεδομένα του Πίνακα 1.4, στο Διάγραμμα 1.7 απεικονίζεται η εξέλιξη των κατώτατων πραγματικών αποδοχών την περίοδο 2007 – 2012 λαμβάνοντας υπόψη τις ετήσιες ονομαστικές αποδοχές (σε 12μηνιαία βάση) και αποπληθωρίζοντας με τον ΔΤΚ σε μέσο επίπεδο. Διαπιστώνεται στα συγκεκριμένο Διάγραμμα ότι ο ρυθμός μεταβολής αυτής της εξέλιξης επέτρεψε μόλις το 2009 την διαμόρφωση του επιπέδου των κατώτατων πραγματικών αποδοχών στο ανώτερο επίπεδο της περιόδου (2007 – 2009), ενώ το 2012 ο ρυθμός μεταβολής της εξέλιξης αυτής διαμορφώνεται στο χαμηλότερο επίπεδο της περιόδου (2007 – 2012).

Διάγραμμα 1.7 Ποσοστιαία μεταβολή κατώτατων πραγματικών αποδοχών στην Ελλάδα (2007 – 2012)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ (Χρ. Τριανταφύλλου). Υπολογισμοί με βάση τις ΕΓΣΣΕ & ΔΑ και το μέσο ΔΤΚ της ΕΛΣΤΑΤ μέχρι 2011. Για το 2012, ΠΥΣ -Μνημόνιο 2 και πρόβλεψη Τράπεζας Ελλάδας για πληθωρισμό 2012.

Στην τελευταία τριετία ΕΓΣΣΕ 2010 – 2012, δεν προβλέπονται ονομαστικές αυξήσεις για το 2010, ενώ οι ονομαστικές αυξήσεις που προβλέπει η ΕΓΣΣΕ από 1.7.2011 και από 1.7.2012

ανέρχονται στο ύψος του πληθωρισμού της ευρωζώνης του προηγούμενου, κάθε φορά, έτους (δηλαδή, αυξήσεις από 1.7.11 με βάση τον εναρμονισμένο ΔTK της ευρωζώνης του 2010 και από 1.7.2012 με βάση τον εναρμονισμένο ΔTK της ευρωζώνης του 2011).

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του INE/ ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ (2012), το 2010 διαπιστώνεται μείωση των κατώτατων πραγματικών αποδοχών η οποία συνεχίζεται και το 2011, δεδομένου ότι η ονομαστική αύξηση των κατώτατων μισθών ανέρχεται από 1.7.2011 σε 1,6% (εναρμονισμένος ΔΚΤ ευρωζώνης έτους 2010) και αδυνατεί να καλύψει την αύξηση του ΔTK στην Ελλάδα (μέσος ετήσιος πληθωρισμός το 2011 3,3%⁴), Παράλληλα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ο πληθωρισμός για τους χαμηλόμισθους είναι υψηλότερος του μέσου όρου λόγω της διάρθρωσης της κατανάλωσης των νοικοκυριών με χαμηλά εισοδήματα και της διαμόρφωσης των τιμών σε επιμέρους βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Ειδικότερα τα δύο τελευταία έτη οι ανατιμήσεις του ΔTK για τα είδη διατροφής και στέγασης είναι πολύ μεγαλύτερες από το μέσο όρο των αυξήσεων με αποτέλεσμα να επιβαρύνονται δυσανάλογα οι χαμηλόμισθοι και γενικότερα τα χαμηλά εισοδήματα. Σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία του ΔTK της ΕΛΣΤΑΤ⁵ προκύπτει ότι οι μεγαλύτερες αυξήσεις των τιμών (στην σύγκριση Δεκεμβρίου 2011 με το Δεκέμβριο 2010) αφορούσαν κυρίως στην διατροφή (4,3%) στην στέγαση (7,9%).

Για το έτος 2012, σύμφωνα με την τελευταία τριετή ΕΓΣΣΕ 2010-2012, δεδομένου ότι ο πληθωρισμός στην ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 2,6% το 2011, οι κατώτατοι μισθοί και τα ημερομίσθια στην Ελλάδα θα όφειλαν να αυξηθούν κατά 2,6% και να διαμορφωθούν αντίστοιχα στα 779,92€ (από 751,39€) και 34,44€ (από 33,57€), (Πίνακας 1.4).

Στα πλαίσια υλοποίησης του 2^{ου} Μνημονίου, το Φεβρουάριο του 2012 με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου⁶, αποφασίζεται η βίαιη ονομαστική μείωση στους κατώτατους μισθούς της ΕΓΣΣΕ, ενώ δρομολογείται παράλληλα η αλλαγή στον τρόπο διαμόρφωσης των κατώτατων ορίων, που τις τελευταίες δεκαετίες πραγματοποιείται μέσα από συλλογική διαπραγμάτευση μεταξύ των κοινωνικών συνομιλητών.

Επομένως ενώ η τριετής ΕΓΣΣΕ 2010 – 2012 προβλέπει αύξηση του κατώτατου μισθού από 1.7.2012 με βάση το μέσο πληθωρισμό στην ευρωζώνη (2,6%), η Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου δίνει από 14-2-2012, την δυνατότητα μονομερούς μείωσης από τους εργοδότες του

---

⁴ Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ 11.1. 2012.

⁵ Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ 11.1. 2012.

⁶ Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου υπ' αριθ. 6/28-2-2012 (ΦΕΚ Α 38/28-2-2012) για την «Ρύθμιση θεμάτων προς εφαρμογή της παρ. 6 του άρθρου 1 του ν. 4046/2012».

κατώτατου μισθού και ημερομισθίου (χωρίς δηλαδή να απαιτείται η σύμφωνη γνώμη των εργαζομένων). Συγκεκριμένα τα κατώτατα νόμιμα όρια μισθών και ημερομισθίων καθορίζονται σε σχέση με τα κατώτατα όρια της από 15.7.2010 ισχύουσας ΕΓΣΣΕ, όπως αυτά προβλέπονταν και ίσχυαν την 1.1.2012, μειωμένα κατά 22%.

Η ονομαστική μείωση αυτή των ημερομισθίων και μισθών της ΕΓΣΣΕ, που αφορά το χρονικό διάστημα, από 14.2.2012 και μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής στα πλαίσια του μηχανισμού στήριξης των ΕΕ/ΕΚΤ/ΔΝΤ, σημαίνει συγκεκριμένα ότι τα κατώτατα όρια διαμορφώνονται ως εξής:

- 26,18€ μικτά (από 33,57€) για τον ανειδίκευτο άγαμο εργατοτεχνίτη.
- 586,08€ μικτά (από 751,39 €) για τον ανειδίκευτο άγαμο υπάλληλο.

Για τους νέους ηλικίας κάτω των 25 ετών προβλέπεται ονομαστική μείωση των κατώτατων αποδοχών κατά 32%. Συγκεκριμένα:

- 22,83€ μικτά (από 33,57€) για τον ανειδίκευτο άγαμο εργατοτεχνίτη.
- 510,95€ μικτά (από 751,39€) για τον ανειδίκευτο άγαμο υπάλληλο.

Πρέπει να παρατηρήσουμε ότι οι επιπτώσεις, από την μείωση του κατώτατου μισθού κατά 22% (και 32% για τους νέους κάτω των 25 ετών) μέχρι το τέλος του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, δεν περιορίζονται στην μείωση των αποδοχών όσων αμείβονται με τον κατώτατο μισθό αλλά προκύπτουν ευρύτερες επιπτώσεις. Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα να συμπαρασύρει ανάλογα και τα επιδόματα ανεργίας, ασθενείας, μητρότητας, τις συντάξιμες αποδοχές και τις αμοιβές για υπερωριακή απασχόληση...

Όπως έχουμε ήδη επισημάνει η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου παρατηρείται ονομαστική μείωση κατώτατου μισθού. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η βίαιη ονομαστική μείωση των κατώτατων αποδοχών, σε συνδυασμό με τις ανατροπές της τελευταίας διετίας στα εργασιακά (που σχετίζονται με την επέκταση των ΣΣΕ, την ισχύ και το περιεχόμενο της μετενέργειας των ΣΣΕ, στην προσφυγή στην διαιτησία, την υπέρσχυση της επιχειρησιακής σύμβασης έναντι των άλλων ΣΣΕ εκτός της ΕΓΣΣΕ – με εμφανή την τάση ευθυγράμμισης των μισθών των νέων επιχειρησιακών συμβάσεων με τον κατώτατο μισθό της ΕΓΣΣΕ), οδηγούν με συστηματικό τρόπο σε δραματική μείωση των αποδοχών στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα. Έτσι καθιστούν πλέον τον κατώτατο μισθό, από εργαλείο προστασίας των χαμηλόμισθων, υποστηρικτικό εργαλείο για την γενικευμένη μείωση των μισθών που επιδιώκεται στα πλαίσια υλοποίησης της εσωτερικής υποτίμησης. Ο ρόλος του μισθού

συρρικνώνεται και υποβιβάζεται πλέον απλά σε παράγοντα που επηρεάζει τον πληθωρισμό ή βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα, παραμερίζοντας και αγνοώντας πλήρως το κεντρικό ζήτημα της αναδιανομής του εισοδήματος.

Με άλλα λόγια, για την αντιμετώπιση της κρίσης ασκείται σήμερα στην Ελλάδα μια πολιτική ανταγωνιστικού πληθωρισμού και για την επιτάχυνση της διαδικασίας της εσωτερικής υποτίμησης επιστρατεύονται επιχειρήματα από θεωρητικές αντιλήψεις που ταυτίζουν την ανταγωνιστικότητα σχεδόν αποκλειστικά με το κόστος εργασίας, ενώ οι μισθοί αποτελούν την βασική μεταβλητή προσαρμογής της οικονομίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Στην δημόσια συζήτηση, προβάλλεται σχεδόν μονότονα ως λύση για την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας η μείωση των μισθών και όχι μόνο των πραγματικών αλλά και των ονομαστικών αποδοχών, ενώ υποβαθμίζονται ή αγνοούνται συστηματικά οι βασικοί παράγοντες που εξηγούν την μείωση ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας κατά την δεκαπενταετία πριν την κρίση, όπως ο πληθωρισμός που τροφοδοτήθηκε από τα υψηλά περιθώρια κέρδους και την ολιγοπωλιακή δομή των αγορών, η ανατίμηση του ευρώ, η ποιότητα, η διαφοροποίηση των προϊόντων και ο γεωγραφικός προσανατολισμός των εξαγωγών, τα διαχρονικά προβλήματα στην Δημόσια Διοίκηση και στις υποδομές, οι διαχρονικές και μεγάλες υστερήσεις σε επίπεδο έρευνας, καινοτομίας και ενσωμάτωσης της γνώσης στην παραγωγική διαδικασία, η έλλειψη κλαδικών πολιτικών και στοχευμένων επιλογών για την ανάδειξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων, η απουσία μεσο-μακροπρόθεσμων στρατηγικών, τόσο από την πλευρά του Κράτους όσο και των επιχειρήσεων, για ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές στον παραγωγικό ιστό της οικονομίας με έμφαση στην παραγωγικότητα της εργασίας, στην αναβάθμιση της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Από την άποψη αυτή, απαιτείται, τέλος να υπογραμμιστεί ότι πέρα του ζητήματος της σοβαρής επιδείνωσης της αγοραστικής δύναμης των κατώτατων αποδοχών, στα πλαίσια της τρέχουσας οικονομικής κρίσης και της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής, οι χαμηλόμισθοι επιβαρύνονται δυσανάλογα από την έμμεση φορολογία, τις αυξήσεις των φόρων κατανάλωσης και των διάφορων ανελαστικών δαπανών, ενώ υφίστανται ήδη και θα υποστούν πιθανότατα και τις μεγαλύτερες συνέπειες από την συρρίκνωση των δημόσιων δαπανών που σχετίζονται με την παροχή διάφορων κοινωνικών υπηρεσιών ή κοινωνικών βοηθημάτων (επιδομάτων). Παράλληλα η μείωση του αφορολόγητου ορίου στα 5000€ (που σημαίνει φορολόγηση ακόμη και εισοδημάτων που είναι κάτω από όριο φτώχειας του 2009) σε συνδυασμό με κατάργηση/μείωση

των περισσότερων φοροπαλαγών και την αύξηση διάφορων ανελαστικών δαπανών (πετρέλαιο θέρμανσης, φυσικό αέριο κ.λ.π) οδηγεί τα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα και τους χαμηλόμισθους σε αδιέξοδες κοινωνικο – οικονομικές καταστάσεις.

Ηδη πριν την κρίση η Ελλάδα κατείχε την πρωτιά στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15, με το υψηλότερο ποσοστό φτωχών εργαζομένων (14%), ποσοστό διπλάσιο από το μέσο όρο της ΕΕ-15 (7%)⁷. Οι συνεχείς μειώσεις των μισθών εντείνουν την ήδη βαθιά και οικονομική ύφεση που διέρχεται η ελληνική οικονομία, οδηγώντας σε ακόμη μεγαλύτερη ύφεση και σε κλείσιμο και άλλων επιχειρήσεων, σε μείωση της απασχόλησης και νέα έκρηξη της ανεργίας, με αρνητικές επιπτώσεις τόσο στα φορολογικά έσοδα όσο και στα έσοδα των ασφαλιστικών ταμείων, ενώ έχει ήδη δρομολογηθεί μία διαδικασία μαζικής φτωχοποίησης των εργαζομένων που θέτει σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή.

---

⁷ Ινστιτούτο Εργασίας ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (2008): «Η Ελληνική οικονομία και απασχόληση» Ετήσια Έκθεση 10, Αθήνα, 2008.

Πίνακας 1.4: Εξέλιξη κατώτατου μισθού και ημερομισθίου στην Ελλάδα 2007 – 2012

ΕΓΣΣΕ – ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΣ ΙΣΧΥΟΣ ΑΠΟ - ΕΩΣ	ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ (ευρώ)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΥΞΗΣΗΣ	ΜΙΣΘΟΣ (ευρώ)	ΕΤΗΣΙΕΣ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΔΟΧΕΣ (12 μήνες) - ευρώ	Ποσοστό αύξησης ετήσιων ονομαστικών αποδοχών (σχέση προηγ. Έτους)	(Ποσοστό μεταβολής) Σύγκριση μέσου ετήσιου ΔTK κάθε έτους με τον αντίστοιχο του προηγ. έτους	Ποσοστό μεταβολής πραγματικών αποδοχών
2007	1.5.07	29.39	5.1%	657,89	7766,92	5,38 %	2,9%	2,41%
ΕΓΣΣΕ 2008	1.1.08 1.9.08	30.40 31.32	3.45% 3%	680,59 701	8248,72	6,2%	4,2 %	1,91%
2009	1.5.09	33.04	5,5%	739,56	8720,48	5,71%	1,2 %	4,4%
ΕΓΣΣΕ 2010		33.04		739,56	8874,72	1,76 %	4,7%	-2,8%
2011	1.7.11	33.57	1,6%	751,39	8945,7	0,8%	3,3%	-2,42%
2012 (με βάση την ΕΓΣΣΕ)	1.7.12	34.44	2,6**	770,92	9133,86	2,1%	1,2%**	0,89%

ΠΥΣ -ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2: Ονομαστική μείωση κατώτατων μισθών & ημερομισθίων από 14.2.2012 κατά 22% (και 32% για νέους κάτω των 25 ετών)

2012 με βάση το ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2	14.2.12	26,18	-22 %	586,08	7280,925	-18,6%	1,2 **	-19,58
2012 Νέοι κάτω των 25 ετών	14.2.12	22,83	-32%	510,95	6492,06	-27,43%	1,2 **	-28,3

Πηγή: ΙΝΕ/ΓΣΣΕ – ΑΔΕΔΥ, 2012

**Πρόβλεψη για μέσο ετήσιο πληθωρισμό 1,2% το 2012 (Τράπεζα Ελλάδας – Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2011).

2. Προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών

2.1 Φύλο

Η αρχή της ίσης αμοιβής ανδρών και γυναικών, για εργασία ίσης αξίας, είναι κανόνας κοινωνικής πολιτικής γενικώς αποδεκτός, ο οποίος όμως δεν εφαρμόζεται καθολικά. Σε πολλές χώρες οι κυβερνήσεις δίνουν το παράδειγμα, εφαρμόζοντας την αρχή στους δημόσιους υπαλλήλους, ενώ συγχρόνως οι αποφάσεις διαιτησίας και συλλογικές συμβάσεις μεταξύ εργοδοτικών και εργατικών ενώσεων ορίζουν τα όρια για τους άνδρες και τις γυναίκες σε διάφορες ειδικότητες της εργασίας. Σε άλλες χώρες όμως, συμπεριλαμβανομένων πολλών και των λιγότερων αναπτυγμένων, η εφαρμογή της ισότητας της ίσης αμοιβής καθυστερεί ακόμη πολύ.

Κατά το μεγαλύτερο ποσοστό οι γυναίκες ασχολούνται και σήμερα στις χειρότερα αμειβόμενες εργασίες, που απαιτούν ελάχιστη ειδικευση, ως εκ τούτου οι μέσες αποδοχές τους είναι σημαντικά κατώτερες από τον μέσο όρο των αποδοχών των ανδρών. Οι διαφορές αυτές μπορούν να μειωθούν με καλύτερη μόρφωση και επαγγελματική κατάρτιση των γυναικών, ώστε να αποκτήσουν περισσότερα προσόντα και κατ' επέκταση η απόδοση των γυναικών στην εργασία θα μπορέσει με αυτόν τον τρόπο να βελτιωθεί. Πρέπει να ομολογήσουμε ότι μερικά κορίτσια δε δείχνουν την προθυμία να ετοιμαστούν για σταδιοδρομία που απαιτεί μακροχρόνια εκπαιδευτική προσπάθεια. Πολλές φορές, οι επιχειρήσεις αναλαμβάνουν μέρος του κόστους κατάρτισης των εργαζομένων. Υποθέτοντας ότι οι άνδρες και οι γυναίκες έχουν εκ φύσεως τις ίδιες ικανότητες και τα ίδια προσόντα σπουδών, το κόστος κατάρτισης των ανδρών και των γυναικών είναι το ίδιο. Επίσης, οι επιχειρήσεις πιστεύουν ότι είναι πιο πιθανό να διακόψουν ή και να σταματήσουν την καριέρα τους σε νεαρή ηλικία οι γυναίκες παρά οι άνδρες. Επομένως, οι επιχειρήσεις καταλήγουν στο συμπέρασμα η κατάρτιση και η προαγωγή των ανδρών είναι πιο κερδοφόρα για αυτές.

Ένας σπουδαίος παράγοντας που επηρεάζει τις αποδοχές των γυναικών είναι ότι οι περισσότερες εξ αυτών επιθυμούν να παντρευτούν και να κάνουν παιδιά με αποτέλεσμα να διακόπτουν την εργασία τους ή και την κατάρτισή τους και να επιστρέφουν αφού μεγαλώσουν αρκετά τα παιδιά τους. Κατά συνέπεια αποκτούν λιγότερο πείρα και αρχαιότητα στην υπηρεσία

(λιγότερη ειδίκευση), την οποία έχουν οι άνδρες και γίνεται διάκριση, η οποία καταλήγει σε χειρότερη πληρωμή των γυναικών.

Σε ορισμένες απασχολήσεις η απόδοση των γυναικών είναι μικρότερη, διότι δεν έχουν όση μυϊκή δύναμη έχουν οι άνδρες. Απουσίες λόγω ασθένειας είναι συχνότερες στην περίπτωση των γυναικών από ότι των ανδρών και αυτό, επίσης, προβάλλεται ως λόγος για κατώτερη αμοιβή σε αυτές. Ακόμη, η εναλλαγή απασχολήσεων συναντάται συχνότερα στις γυναίκες. Ένας άλλος παράγοντας είναι ότι πολύ μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών έχουν συντηρούμενα μέλη οικογενείας, αυτό τους ωθεί να εργαστούν περισσότερο, ιδίως όταν αμείβονται κατ' αποκοπή για να κερδίσουν περισσότερα. Οι έγγαμοι εργάτες, αρχηγοί της οικογένειας ζητούν συχνά να εργαστούν υπερωριακά. Αντιθέτως, πολλές γυναίκες και κορίτσια δεν εξαρτώνται μόνο από το μισθό τους. Οι έγγαμες γυναίκες θεωρούν πολλές φορές τις αποδοχές τους ως συμπλήρωμα του οικογενειακού εισοδήματος. Γι' αυτό ακριβώς οι έγγαμοι άνδρες, που έχουν την ευθύνη συντηρήσεως της οικογενείας τους, είναι πλέον αποφασισμένοι να αγωνισθούν διαμέσου των συνδικάτων για τη βελτίωση των αποδοχών τους, ενώ οι γυναίκες που συχνά δεν έχουν οικογένεια ή έχουν λίγα συντηρούμενα μέλη δεν ενδιαφέρονται τόσο πολύ και δέχονται να εργασθούν με λιγότερα. Παρατηρείται άλλωστε ότι οι γυναίκες δε δείχνουν μεγάλη διάθεση να εγγραφούν και να λαμβάνουν ενεργό μέρος στις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Γι' αυτό και βρίσκονται σε μειονεκτικότερη θέση από τους άνδρες, όταν γίνονται διαπραγματεύσεις για αυξήσεις των μισθών.

2.1.1 Διαφορές αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (2009), το 2007 η μέση διαφορά ως προς τις μικτές ωριαίες αποδοχές μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της οικονομίας στην Ελλάδα ήταν 20,7%, δηλαδή οι γυναίκες εργαζόμενες λαμβάνουν περίπου 21% λιγότερο από τις αντίστοιχες αμοιβές των ανδρών εργαζομένων (βλ. Πίνακα 2.1).⁸

Μερικά βασικά συμπεράσματα εξάγονται από την ανάλυση του Πίνακα 2.1. Πρώτον, σε μερικές χώρες στις οποίες το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών είναι χαμηλό (Ιταλία και Πορτογαλία) το χάσμα αμοιβών είναι μικρότερο από το μέσο χάσμα αμοιβών στην Ε.Ε.

---

⁸ Το χάσμα αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών μετρά τις διαφορές ως προς τις αμοιβές ανδρών και γυναικών που βρίσκονται στην αγορά εργασίας (σε μισθωτή απασχόληση, δηλαδή από την ανάλυση αποκλείονται οι αυτοαπασχολούμενοι).

Δεύτερον, στις χώρες όπου η αγορά εργασίας είναι σαφώς κατακερματισμένη από πλευράς φύλου (Κύπρος, Ισπανία, Φιλανδία, Σλοβακία) και συνεπώς οι γυναίκες συγκεντρώνονται σε έναν περιορισμένο αριθμό τομέων απασχόλησης και επαγγελμάτων, το χάσμα των αμοιβών είναι μεγαλύτερο. Τρίτον, στις χώρες όπου το ποσοστό μερικής απασχόλησης των γυναικών είναι μεγαλύτερο (Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστρία), οι αμοιβές των γυναικών είναι χαμηλότερες και συνεπώς το χάσμα των αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων είναι μεγαλύτερο.

Πίνακας 2.1 Χάσμα αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών στις χώρες της ΕΕ, 2007

Χώρες	
ΕΕ – 27	17,4
Βέλγιο	9,1
Βουλγαρία	12,7
Τσεχία	23,6
Δανία	17,7
Γερμανία	23,0
Εσθονία	30,3
Ιρλανδία	17,1
Ελλάδα	20,7
Ισπανία	17,6
Γαλλία	15,8
Ιταλία	4,4
Κύπρος	23,1
Λεττονία	15,4
Λιθουανία	20,0
Λουξεμβούργο	10,0
Ουγγαρία	16,3
Μάλτα	5,2
Ολλανδία	23,6
Αυστρία	25,5
Πολωνία	5,5

Πορτογαλία	8,3
Ρουμανία	12,7
Σλοβενία	8,3
Σλοβακία	23,6
Φινλανδία	20,0
Σουηδία	17,9
Ηνωμένο Βασίλειο	21,1

Πηγή: Eurostat, 2009, *Report on Equality between Women and Men*, σελ. 36.

2.2 Εκπαίδευση

Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας είναι σημαντικός και η επίδραση της εκπαίδευσης στις αμοιβές είναι καθοριστική. Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου αλλά και οι περισσότερες εμπειρικές μελέτες επιβεβαιώνουν την άποψη ότι το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται με μεγαλύτερες αμοιβές και καλύτερες ευκαιρίες εργασιακής εξέλιξης. Στη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, οι διαφορές ως προς τις αποδοχές των εργαζομένων αποδίδονται στο διαφορετικό απόθεμα ανθρώπινου κεφαλαίου που αυτοί ενσωματώνουν. Το εν λόγω απόθεμα καθορίζει την παραγωγικότητά τους, η οποία σε μια ανταγωνιστική αγορά προσδιορίζει το ύψος των αποδοχών. Συστατικά του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι οι γνώσεις, οι ικανότητες και οι δεξιότητες που αποκομίζει το άτομο από την τυπική ή την άτυπη εκπαίδευση και την προηγούμενη εργασιακή εμπειρία (OECD, 1998), αλλά και οι έμφυτες ικανότητες ενός ατόμου.

Όσον αφορά τις αποδοχές των πτυχιούχων μισθωτών, προκύπτει ότι αυτές είναι σημαντικά υψηλότερες από τις αποδοχές των αποφοίτων κατώτερων βαθμίδων του εκπαιδευτικού συστήματος σε παρόμοια φάση της επαγγελματικής σταδιοδρομίας (για τα αντίστοιχα έτη μετά την αποφοίτηση). Όμως υπάρχουν σημαντικότερες διαφοροποιήσεις μεταξύ ομάδων αποφοίτων. Οι απόφοιτοι ιατρικών και πολυτεχνικών σχολών, όπως και οι κάτοχοι τίτλων μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών απολαμβάνουν υψηλές αμοιβές ανά μονάδα εργασίας (Μητράκος, Τσακόγλου και Χολέζας, 2010). Το γεγονός ότι οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν υψηλότερες αποδοχές δε συνεπάγεται αναγκαστικά ότι έγιναν περισσότερο παραγωγικοί λόγω των σπουδών τους. Μπορεί απλώς να είναι ικανότεροι και να χρησιμοποιούν την αποφοίτησή τους από την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως διαδικασία σηματοδότησης (signaling) προς τους εργοδότες.

Σύμφωνα με την εργασία των Γεωργαντά, Κανδηλώρου και Λειβαδά (2008), 58% των δευτεροετών φοιτητών δύο ΑΕΙ της χώρας (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πανεπιστήμιο Μακεδονίας) δήλωσαν ότι ο λόγος που αποφάσισαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι για να βρουν ευκολότερα καλύτερα αμειβόμενη εργασία.

2.3 Ηλικία

Οι σπουδές και η εμπειρία συμβάλλουν στη διαμόρφωση υψηλότερων μισθών. Το σχήμα 2.2 δείχνει πως μεταβάλλονται οι αποδοχές με την ηλικία για εργαζόμενους τριών διαφορετικών κατηγοριών τυπικών προσόντων: πτυχιούχους πανεπιστημίου ή άλλων ανώτερων σχολών, απόφοιτους λυκείου ή ισοδύναμου τίτλου σπουδών και όσους δεν έχουν κανένα τυπικό προσόν.

Τα δεδομένα μας οδηγούν σε δύο παρατηρήσεις. Τα άτομα με περισσότερες σπουδές, τυπικά, έχουν υψηλότερες αποδοχές, ταυτόχρονα παρατηρούνται σταθερά αυξανόμενες αποκλίσεις που σχετίζονται με την ηλικία και την εμπειρία. Τα υγιή νέα άτομα που δεν έχουν πιστοποιητικά σπουδών, μπορούν να εργάζονται σκληρά και να κερδίζουν αρκετά χρήματα. Τα άτομα αυτά δεν μπορούν να προσβλέπουν σε συνεχώς αυξανόμενους πραγματικούς μισθούς. Πράγματι, στην ηλικία των 30, οι αποδοχές τους έχουν ήδη φθάσει στο ανώτατο σημείο τους. Αντιθέτως, τα άτομα που έχουν ανώτερες σπουδές, αρχίζουν με μισθούς λίγο μόνον υψηλότερους από τους μισθούς εκείνων που δεν έχουν τίτλους σπουδών, αλλά στη συνέχεια έχουν σταθερά αυξανόμενα εισοδήματα στη μεγαλύτερη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους.

Συμπεραίνουμε, ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και αποδοχών, αντίθετα οι αποδοχές αυξάνονται με την ηλικία, με φθίνοντα ρυθμό μετά από κάποιο σημείο ζωής του ατόμου.

Σχήμα 2.1 Σχέσεις ηλικίας – αποδοχών κατά ανώτατο τίτλο σπουδών

Πηγή: Begg D., Fischer S., Dornbusch R., Εισαγωγή στην οικονομική, τόμος Α'

2.4 Μετανάστες

Η ολοκλήρωση των μεταναστών στην Ελληνική οικονομία και κοινωνία, στις μέρες μας, συνιστά ένα κύριο πολιτικό θέμα.

Σύμφωνα με το Borjas (1990), η ύπαρξη ενός θετικού μισθολογικού χάσματος δε σημαίνει απαραίτητα ότι οι μετανάστες ως εργατικό δυναμικό είναι φθηνότεροι αλλά αυτή η απόκλιση θα μπορούσε να προκύψει αν υπήρχαν συστηματικές διακρίσεις στην αγορά εργασίας εις βάρος των αλλοδαπών εργαζόμενων. Κατά τους Lianos et al. (1996) χρησιμοποιήθηκε δείγμα δεδομένων για 4 νομούς της Βόρειας Ελλάδας και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι παράνομοι μετανάστες αμείβονται 40 – 60% χαμηλότερα από τους γηγενείς και οι μετανάστες ως επί το πλείστον απασχολούνται σε επαγγέλματα που εγκαταλείφθηκαν από τους Έλληνες.

Στη μελέτη των Sarris και Zographakis (1999) χρησιμοποιήθηκε μια θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση όσον αφορά τις επιπτώσεις της παράνομης μετανάστευσης. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η μετανάστευση ασκεί δυσμενή επίδραση στους μισθούς των ειδικευμένων εργαζομένων.

Παρατηρήθηκε οι μισθολογικές διαφορές μεταναστών – γηγενών οφείλονται στις παρακάτω επαγγελματικές διαφορές στους μισθούς στην ελληνική αγορά εργασίας. Φυσικά, το γεγονός ότι οι μετανάστες προσελκύστηκαν σε ορισμένα χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα και υποεκπροσωπούνται σε υψηλά αμειβόμενα, συνεπάγοντας συστηματικά ζητήματα επιλεκτικότητας (Constant and Zimmerman 2003, Newman and Oaxaca 2004, Liu et al. 2004). Ωστόσο, εάν ένας μετανάστης, σε πρώιμο στάδιο, δίνει μια μικρή πιθανότητα για την περίπτωση που προσληφθεί τελικά σε υψηλά αμειβόμενη εργασία, όπου η δεξιότητα και η ικανότητα είναι σημαντικοί παράγοντες, τότε μειώνει τα κίνητρα να επενδύσει σε δράσεις για την απόκτηση δεξιοτήτων. Έτσι, ακόμη και σε μακροπρόθεσμη βάση, η δομή των κινήτρων θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα φαύλο κύκλο που ωθεί συστηματικά τους μετανάστες σε χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα.

Πράγματι, η έκθεση του OECD (2005) για τις οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα και τα σχετικά εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι μετανάστες τείνουν να συγκεντρώνονται στη γεωργία, στα νοικοκυριά, τις κατασκευές και τις εργασίες προετοιμασίας και αφορούν κυριώς ανειδίκευτους ή χαμηλής ειδίκευσης εργασίας. Αυτό οφείλεται στους αυστηρούς νόμους της επίσημης αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, δηλαδή τους κατώτατους μισθούς για τους ανειδίκευτους εργάτες και για το σημαντικό μέγεθος της

ελληνικής παραοικονομίας, η οποία παρουσιάζει προφανώς μια ακόρεστη ζήτηση για τη χαμηλή αμειβόμενη εργασία. Η έκθεση του OECD υποστηρίζει επίσης, ότι η μετανάστευση επέτρεψε «τουλάχιστον κάποιοι Έλληνες να μετακινηθούν σε υψηλότερο επίπεδο θέσεων εργασίας».

Το επίπεδο εκπαίδευσης του μετανάστη αντανakλά το ύψος του καταβαλλόμενου μισθού. Συγκεκριμένα, υψηλότερη προσήλωση στο θέμα της εκπαίδευσης σημαίνει υψηλότερο μισθό (Chiswick, 1991, Chiswick and Miller, 1995/1998/2002, Shields and Price, 2002, Nielsen et al., 2004), το οποίο με τη σειρά του μειώνει το χρόνο που απαιτείται για να πετύχει κάποιος το στόχο του μισθού που έχει θέσει (Dustmann, 1996). Η απόκτηση κάποιου πτυχίου στη χώρα καταγωγής και στη χώρα προορισμού δεν αξιολογούνται ισότιμα, οδηγώντας σε διαφορές στο επίπεδο μισθών των μεταναστών. Αυτό σημαίνει όσοι έχουν αποκτήσει πτυχίο της εγχώριας εκπαίδευσης εμφανίζουν υψηλότερα εισοδήματα (Licht and Steiner, 1994). Αποκλίσεις στην απόδοση της εκπαίδευσης δεν καταγράφονται μόνο εξαιτίας της χώρας μόρφωσης των μεταναστών, αλλά και με βάση το νομικό καθεστώς με το οποίο εισέρχονται στη χώρα υποδοχής.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό που επηρεάζει το επίπεδο της αμοιβής είναι η οικογενειακή κατάσταση του αλλοδαπού. Οι παντρεμένοι μετανάστες φαίνεται να κερδίζουν περισσότερα σε σχέση με τους ανύπαντρους (Chiswick and Miller, 1998), ενώ η επίδραση αυτή δεν είναι απόλυτη, δεδομένου ότι υπάρχει περίπτωση να μην καταγράφεται κάποια τέτοια σχέση μεταξύ οικογενειακής κατάστασης και εισοδήματος από την εργασία (Chiswick, 1991, Shield and Price, 2002). Για τους παντρεμένους, όμως, άνδρες με την ενδεδειγμένη νόμιμη άδεια παραμονής στη χώρα υποδοχής, οι επιδράσεις αυτές είναι μικρότερες. Τέλος, τόσο το καθεστώς του γάμου όσο και ο αριθμός των παιδιών επηρεάζουν θετικά τις απολαβές των μεταναστών, με τη θετική αυτή επίδραση να είναι μεγαλύτερη για τους άνδρες από ότι για τις γυναίκες (Chiswick and Miller, 1998).

Παράλληλα, υπάρχουν και σημαντικές διαφορές βάσει της χώρας προέλευσης του μετανάστη. Η χώρα προέλευσης (η εθνικότητα) αποτελεί μεταβλητή που χρησιμοποιείται για να αντιληφθούν τις διαφορές στην ποιότητα των ατόμων, όσον αφορά το μέσο επίπεδο της παραγωγικότητας των μεταναστών και κατά συνέπεια το ύψος των απολαβών. Πάντως, δεν πρέπει να αγνοήσουμε και στην περίπτωση που η χώρα προέλευσης δεν αποτελεί ένα στατιστικά σημαντικό μέγεθος για το επίπεδο του μισθού (Shields and Price, 2002).

Η εμπειρία αντανακλά τις ικανότητες που έχει αποκτήσει ο μετανάστης μέσω τόσο της επιστήμης όσο και της ανεπίσημης εκπαίδευσης που έλαβε από την εργασία του και αφορά τη γνώση που συσσωρεύτηκε πριν από τη μετανάστευση. Η εμπειρία που απέκτησε το άτομο στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής προσεγγίζεται μέσα από το συνολικό χρόνο παραμονής του στην ξένη χώρα από την ημέρα της μετανάστευσης (Chiswick and Miller, 1995). Όσο μεγαλύτερος είναι ο χρόνος παραμονής σε μια συγκεκριμένη θέση, τόσο υψηλότερο το απόθεμα σε όρους εμπειρίας, οπότε και αναμένουμε τα έσοδα των μεταναστών να αυξάνονται (Chiswick, 1991, Nielsen et al., 2004).

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η χρονική στιγμή εισόδου ενός μετανάστη στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια του επιχειρηματικού κύκλου της χώρας υποδοχής. Προς την κατεύθυνση αυτή, οι Nakamura and Nakamura (1992) και Stewart and Hyclak (1984) κατέγραψαν ότι τα εισοδήματα των μεταναστών είναι χαμηλότερα για εκείνους που εισέρχονται σε μια περίοδο υψηλής ανεργίας.

3. Παράγοντες διαμόρφωσης των μισθών στην Ελλάδα

Στο κεφάλαιο αυτό θα εστιάσουμε στους παράγοντες διαμόρφωσης των μισθών της χώρας, βάσει στοιχείων της έρευνας εργατικού δυναμικού το τελευταίο τρίμηνο του 2012.

3.1 Ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών

Σύμφωνα με τους πίνακες 3.1 και 3.2, οι περισσότεροι μισθωτοί στην ηλικιακή κλάση 15 – 24, εντοπίστηκαν στην κατηγορία μέχρι 499 ευρώ και στην κατηγορία από 500 έως 699 ευρώ. Όλο και λιγότεροι μισθωτοί που ανήκουν στην παραπάνω κλάση εντοπίστηκαν να έχουν αμειφτεί από 800 ευρώ και άνω. Επίσης, ο μέσος μισθός είναι 667,7 ευρώ και στην μισθολογική κλίμακα από 500 έως 699 ευρώ βρίσκεται η πλειοψηφία των μισθωτών αυτής της ηλικιακής ομάδας.

Στην κλάση 25 – 34 υπάρχουν περισσότεροι μισθωτοί συγκριτικά με την προηγούμενη ηλικιακή ομάδα και εντοπίζουμε τους περισσότερους μισθωτούς να έχουν αμειφτεί από 800 ευρώ και άνω με το μέσο μισθό να αντιστοιχεί σε 844 ευρώ.

Οι ηλικιακές ομάδες 35 – 44 και 45 – 54 περιλαμβάνουν αυξημένους μισθωτούς σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια με μέσο μισθό 971,3 και 1080,4 ευρώ αντίστοιχα, σε αντίθεση με τους μισθωτούς ηλικίας 65 – 74. Στις υπόλοιπες ηλικιακές κλάσεις από την ηλικιακή κλάση 35 – 44, ο μέσος μισθός των μισθωτών ξεπερνά το συνολικό μέσο μισθό.

Οι περισσότεροι μισθωτοί ηλικίας 55 – 64 αμείφτηκαν με 1000 – 1599 ευρώ (1000 έως 1099, 1100 έως 1299 και 1300 έως 1599).

Βάσει των δεδομένων των πινάκων 3.1 και 3.2, υπάρχει ένας μόνο μισθωτός ηλικίας 75+ που έχει αμειφτεί με 1100 – 1299 ευρώ.

Στο σύνολο του πληθυσμού, στην ηλικιακή ομάδα 15 – 24, οι περισσότεροι μισθωτοί συγκεντρώνονται στις κατηγορίες μέχρι 499 ευρώ και από 500 έως 699 ευρώ με μέσο μισθό 673,1 ευρώ.

Ο αριθμός των μισθωτών αυξάνεται στην κλάση 25 – 34, με μέσο μισθό 850,7 ευρώ.

Στις ηλικιακές ομάδες 35 – 44 και 45 – 54, παρατηρούμε αυξημένους μισθωτούς σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια με μέσο μισθό 996,4 ευρώ και 1096,1 ευρώ, αντίστοιχα.

Οι περισσότεροι μισθωτοί ηλικίας 55 – 64 έχουν λάβει αποδοχές από 1000 έως 1749 ευρώ και από 1749 ευρώ και άνω.

Στην κλάση 65 -74, απαντώνται οι λιγότεροι μισθωτοί στις διάφορες μισθολογικές κατηγορίες με μέσο μισθό 1024,8 ευρώ.

Στην ηλικία 75+, οι μισθωτοί έχουν αποδοχές από 1100 έως 1299 ευρώ με μέσο μισθό 1200 ευρώ.

Από τα παραπάνω δεδομένα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι νεότεροι είναι χαμηλότερα αμειβόμενοι, στις ενδιάμεσες ηλικιακές ομάδες υπάρχουν μισθωτοί σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια και στην ηλικιακή κλάση 65 – 74 να περιλαμβάνεται μικρός αριθμός μισθωτών στις διάφορες μισθολογικές κατηγορίες.

Πίνακας 3.1. Ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
10ετείς Ομάδες ηλικιών	15-24	106	117	75	40	41	19	6	1	0	0	405
	25-34	220	429	443	339	327	249	164	82	22	31	2306
	35-44	195	340	351	372	408	419	389	235	82	110	2901
	45-54	143	232	190	235	249	344	409	322	127	174	2425
	55-64	58	85	84	65	77	113	140	124	59	101	906
	65-74	3	5	2	4	3	6	5	1	2	7	38
	75+	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.2. Ποσοστιαία ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
10ετείς Ομάδες ηλικιών	15-24	14.6	9.7	6.6	3.8	3.7	1.7	0.5	0.1	0.0	0.0	4.5
	25-34	30.3	35.5	38.7	32.1	29.6	21.7	14.7	10.7	7.5	7.3	25.7
	35-44	26.9	28.1	30.7	35.3	36.9	36.4	34.9	30.7	28.1	26.0	32.3
	45-54	19.7	19.2	16.6	22.3	22.5	29.9	36.7	42.1	43.5	41.1	27.0
	55-64	8.0	7.0	7.3	6.2	7.0	9.8	12.6	16.2	20.2	23.9	10.1
	65-74	0.4	0.4	0.2	0.4	0.3	0.5	0.4	0.1	0.7	1.7	0.4
	75+	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.3. Μέσος μισθός ανάλογα με την ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012

		2012	
		Μέσος μισθός	Σχέση με τον μέσο μισθό
10ετείς Ομάδες ηλικιών	15-24	667.7	68.7
	25-34	844.0	86.9
	35-44	976.2	100.5
	45-54	1080.4	111.2
	55-64	1117.7	115.1
	65-74	1096.1	112.8
	75+	1200.0	123.5
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.4. Ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
10ετείς Ομάδες ηλικιών	15-24	20410	22167	14931	6983	10505	3413	1003	113	0	0	79525
	25-34	52775	95306	101092	78226	75778	58568	40976	20097	5821	7985	536624
	35-44	40758	72925	73199	79149	90355	90723	86922	53289	19783	33462	640565
	45-54	27838	44154	39322	44068	50856	66328	78505	63699	27121	42395	484286
	55-64	10417	15849	13247	11924	12694	19372	25042	25556	11768	25425	171294
	65-74	324	1716	197	1021	394	806	983	97	186	1082	6806
	75+	0	0	0	0	0	0	116	0	0	0	116
Σύνολο		152522	252117	241988	221371	240582	239210	233547	162851	64679	110349	1919216

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.5. Μέσος μισθός ανάλογα με την ηλικιακή διάρθρωση των μισθωτών, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

2012			
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
10ετείς Ομάδες ηλικιών	15-24	673.1	68.5
	25-34	850.7	86.6
	35-44	996.4	101.5
	45-54	1096.1	111.6
	55-64	1160.2	118.1
	65-74	1024.8	104.3
	75+	1200.0	122.2
	Σύνολο		982.2

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

3.2 Η οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών

Πίνακας 3.6. Η οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών, το 2012

2012												
	Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο	
Οικογενειακή κατάσταση	ΑΓΑΜΟΙ	297	477	457	358	337	318	203	118	52	57	2674
	ΕΓΓΑΜΟΙ	372	644	622	621	705	777	852	595	223	338	5749
	ΧΗΡΟΙ/ΠΕΣ & ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ/ΝΕΣ	56	87	66	76	63	55	59	52	17	28	559
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.7. Η οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών, το 2012
(ποσοστιαίες μεταβολές)

2012												
	Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο	
Οικογενειακή κατάσταση	ΑΓΑΜΟΙ	41.0	39.5	39.9	33.9	30.5	27.7	18.2	15.4	17.8	13.5	29.8
	ΕΓΓΑΜΟΙ	51.3	53.3	54.3	58.9	63.8	67.6	76.5	77.8	76.4	79.9	64.0
	ΧΗΡΟΙ/ΠΕΣ & ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ/ΝΕΣ	7.7	7.2	5.8	7.2	5.7	4.8	5.3	6.8	5.8	6.6	6.2
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.8. Μέσος μισθός ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση των μισθωτών, το 2012

		2012	
		Μέσος μισθός	Σχέση με τον μέσο μισθό
Οικογενειακή κατάσταση	ΑΓΑΜΟΙ	864.1	89.0
	ΕΓΓΑΜΟΙ	1023.2	105.3
	ΧΗΡΟΙ/ΡΕΣ & ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ/ΝΕΣ	950.6	97.9
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τους παραπάνω πίνακες είναι ότι οι έγγαμοι μισθωτοί είναι περισσότεροι σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια αλλά και σε σύνολο μισθωτών.

Οι χήροι/ρες και διαζευγμένοι/νες ήταν λιγότεροι αριθμητικά και ποσοστιαία μισθωτοί και όσον αφορά τους άγαμους παρατηρούμε τα μεγαλύτερα ποσοστά τους εντοπίστηκαν στις μισθολογικές κλάσεις μέχρι 499 ευρώ, από 500 έως 699 ευρώ, από 700 έως 799 ευρώ, από 800 έως 899 ευρώ και από 1000 έως 1099 ευρώ.

Ο μέσος μισθός στους έγγαμους, στους χήρους/ρες και στους διαζευγμένους/νες ξεπερνά το συνολικό μέσο μισθό και είναι 1023,2 και 950,6 ευρώ, αντίστοιχα. Στους άγαμους, ο μέσος μισθός αντιστοιχεί στα 864,1 ευρώ.

3.3 Το φύλο των μισθωτών

Σύμφωνα με τον πίνακα 3.10, το μεγαλύτερο ποσοστό των μισθωτών είναι άρρενες και αντιστοιχεί στο 55,4%, έναντι των θηλέων με ποσοστό 44,6%. Παρατηρώντας τους πίνακες 3.9 και 3.10, είναι περισσότεροι οι άνδρες καλύτερα αμειβόμενοι από τις γυναίκες, ενώ οι γυναίκες είναι περισσότερες στο χαμηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο μέχρι 499 ευρώ.

Στους άνδρες, ο μέσος μισθός είναι 1030,4 ευρώ και ξεπερνά το συνολικό μέσο μισθό των 971,3 ευρώ, ενώ στις γυναίκες, ο μέσος μισθός αντιστοιχεί σε 897,8 ευρώ.

Πίνακας 3.9. Το φύλο των μισθωτών, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
ΦΥΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	279	527	572	544	653	705	693	477	207	323	4980
	ΘΗΛΕΙΣ	446	681	573	511	452	445	421	288	85	100	4002
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.10. Το φύλο των μισθωτών, το 2012
(ποσοστιαίες μεταβολές)

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
ΦΥΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	38.5	43.6	50.0	51.6	59.1	61.3	62.2	62.4	70.9	76.4	55.4
	ΘΗΛΕΙΣ	61.5	56.4	50.0	48.4	40.9	38.7	37.8	37.6	29.1	23.6	44.6
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.11. Μέσος μισθός ανάλογα με το φύλο των μισθωτών, το 2012

		2012	
		Μέσος μισθός	Σχέση με τον μέσο μισθό
ΦΥΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	1030.4	106.1
	ΘΗΛΕΙΣ	897.8	92.4
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Στο σύνολο του πληθυσμού, ο μεγαλύτερος αριθμός των μισθωτών είναι άνδρες και καλύτερα αμειβόμενοι, ενώ ο μικρότερος αριθμός μισθωτών είναι γυναίκες και απαντώνται περισσότερες στη χαμηλότερη μισθολογική ομάδα μέχρι 499 ευρώ.

Στους άρρενες, ο μέσος μισθός αντιστοιχεί σε 1041,8 ευρώ, ξεπερνώντας το συνολικό μέσο μισθό, ενώ στις γυναίκες ο μέσος μισθός είναι 907,2 ευρώ.

Πίνακας 3.12. Το φύλο των μισθωτών, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
ΦΥΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	57855	109647	121938	114538	140949	149346	148026	98230	45618	82415	1068562
	ΘΗΛΕΙΣ	94664	142470	120049	106833	99634	89864	85522	64622	19061	27935	850654
Σύνολο		152519	252117	241987	221371	240583	239210	233548	162852	64679	110350	1919216

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.13. Μέσος μισθός ανάλογα με το φύλο των μισθωτών, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

		2012	
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
ΦΥΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	1041.8	106.1
	ΘΗΛΕΙΣ	907.2	92.4
Σύνολο		982.2	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

3.4 Ταμείο υγείας των μισθωτών

Από τους παρακάτω πίνακες, η πλειοψηφία των μισθωτών έχει ως ταμείο υγείας το ΙΚΑ σε ποσοστό 60,7% και ακολουθεί το Δημόσιο σε ποσοστό 23,7%. Στα δύο ταμεία υγείας εντοπίστηκαν εγγεγραμμένοι μισθωτοί σε όλες τις μισθολογικές κλάσεις. Το Δημόσιο έχει λιγότερους εγγεγραμμένους μισθωτούς που αμείφθηκαν μέχρι 499 ευρώ και 500 έως 699 ευρώ σε σχέση με τα υπόλοιπα μισθολογικά κλιμάκια.

Το 3,3% των μισθωτών είναι ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ και το 12,3% έχουν ως ταμείο υγείας το ΟΑΕΕ ή άλλο ταμείο ή δεν έχουν ταμείο υγείας. Ακόμη, παρατηρείται ότι οι ασφαλισμένοι του ΟΓΑ είναι διπλάσιοι των ασφαλισμένων του ΟΑΕΕ. Επίσης, είναι ελάχιστοι οι μισθωτοί με ταμείο υγείας ΟΓΑ που αμείφθηκαν από 1000 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω με ποσοστά 3,3% και 0,5%, αντίστοιχα.

Στον πίνακα 3.14 παρουσιάζονται 149 ασφαλισμένοι άλλων ταμείων υγείας που έλαβαν ως αμοιβή 1750 ευρώ και άνω.

Σύμφωνα με τον πίνακα 3.16, ο μέσος μισθός με ταμείο υγείας το ΙΚΑ είναι 876,3 ευρώ και με ταμείο υγείας το ΟΓΑ είναι 710,2 ευρώ.

Παρατηρούμε ότι ο μέσος μισθός των μισθωτών με ασφαλιστικό ταμείο το Δημόσιο, τον ΟΑΕΕ και τα άλλα ασφαλιστικά ταμεία υγείας υπερβαίνει του συνολικού μέσου μισθού και είναι 1174,4 ευρώ, 1064,9 ευρώ και 1290,1 ευρώ, αντίστοιχα.

Οι ανασφάλιστοι μισθωτοί έχουν μέσο μισθό 634,8 ευρώ.

Πίνακας 3.14. Το ταμείο υγείας των μισθωτών, το 2012

2012											
	Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
TAMEIO ΥΓΕΙΑΣ	532	939	924	810	704	595	461	251	101	132	5449
ΟΓΑ	66	79	66	33	19	18	11	5	0	2	299
ΔΗΜΟΣΙΟ	22	58	80	147	301	413	500	363	121	124	2129
ΟΑΕΕ	6	23	9	10	16	16	17	13	8	13	131
ΑΛΛΑ ΤΑΜΕΙΑ	21	23	25	43	54	101	122	130	62	149	730
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑΜΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	78	86	41	12	11	7	3	3	0	3	244
Σύνολο	725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.15. Το ταμείο υγείας των μισθωτών, το 2012
(ποσοστιαίες μεταβολές)

2012											
	Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
TAMEIO ΥΓΕΙΑΣ	73.4	77.7	80.7	76.8	63.7	51.7	41.4	32.8	34.6	31.2	60.7
ΟΓΑ	9.1	6.5	5.8	3.1	1.7	1.6	1.0	0.7	0.0	0.5	3.3
ΔΗΜΟΣΙΟ	3.0	4.8	7.0	13.9	27.2	35.9	44.9	47.5	41.4	29.3	23.7
ΟΑΕΕ	0.8	1.9	0.8	0.9	1.4	1.4	1.5	1.7	2.7	3.1	1.5
ΑΛΛΑ ΤΑΜΕΙΑ	2.9	1.9	2.2	4.1	4.9	8.8	11.0	17.0	21.2	35.2	8.1
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑΜΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	10.8	7.1	3.6	1.1	1.0	0.6	0.3	0.4	0.0	0.7	2.7
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.16. Μέσος μισθός ανάλογα με το ταμείο υγείας των μισθωτών, το 2012

2012		
	Μέσος μισθός	Σχέση με τον μέσο μισθό
TAMEIO YΓEΙΑΣ ΙΚΑ	876.3	90.2
ΟΓΑ	710.2	73.1
ΔΗΜΟΣΙΟ	1174.4	120.9
ΟΑΕΕ	1064.9	109.6
ΑΛΛΑ ΤΑΜΕΙΑ	1290.1	132.8
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑΜΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	634.8	65.4
Σύνολο	971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

3.5 Διάρθρωση μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης

Στο σύνολο των μισθωτών της χώρας το 91,4% είναι πλήρους απασχόλησης και το 8,6% είναι μερικής απασχόλησης (βλέπε πίνακα 3.18).

Από τους πίνακες 3.17 και 3.18 συμπεραίνουμε αριθμητικά και ποσοστιαία δεν υπάρχουν μισθωτοί σε καθεστώς μερικής απασχόλησης που να έχουν λάβει αμοιβή από 1600 έως 1749 ευρώ και από 1750 ευρώ και άνω. Ο μέσος μισθός των μισθωτών σε καθεστώς μερικής απασχόλησης είναι 514 ευρώ.

Στο καθεστώς της πλήρους απασχόλησης εντοπίζονται μισθωτοί σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια. Ο μέσος μισθός των μισθωτών σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης αντιστοιχεί σε 1014,5 ευρώ και ξεπερνά το συνολικό μέσο μισθό των 971,3 ευρώ.

Πίνακας 3.17. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Πλήρης Μερική Απασχόληση	ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	248	1013	1098	1029	1094	1140	1107	762	292	423	8206
	ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	477	195	47	26	11	10	7	3	0	0	776
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.18. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Πλήρης Μερική Απασχόληση	ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	34.2	83.9	95.9	97.5	99.0	99.1	99.4	99.6	100.0	100.0	91.4
	ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	65.8	16.1	4.1	2.5	1.0	0.9	0.6	0.4	0.0	0.0	8.6
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.19. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει τύπου απασχόλησης, το 2012

2012			
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
Πλήρης Μερική Απασχόληση	ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	1014.5	104.5
	ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	514.0	52.9
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

3.6 Διάρθρωση μισθωτών βάσει του τύπου της επιχείρησης

Πίνακας 3.20. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Δημόσια- ιδιωτική επιχείρηση	Δημόσια Υπηρεσία ή επιχείρηση	78	172	207	269	452	597	696	536	177	224	3408
	Ιδιωτική επιχείρηση	647	1036	938	786	653	553	418	229	115	199	5574
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.21. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Δημόσια- ιδιωτική επιχείρηση	Δημόσια Υπηρεσία ή επιχείρηση	11	14	18	25	41	52	62	70	61	53	38
	Ιδιωτική επιχείρηση	89	86	82	75	59	48	38	30	39	47	62
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.22. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012

2012			
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
Δημόσια-ιδιωτική επιχείρηση	Δημόσια Υπηρεσία ή επιχείρηση	1140.4	117.4
	Ιδιωτική επιχείρηση	867.9	89.4
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Από τους παραπάνω πίνακες, η πλειοψηφία των μισθωτών εργάζεται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Οι δημόσιες υπηρεσίες ή επιχειρήσεις έχουν μικρό αριθμό μισθωτών που αμείφθηκαν μέχρι 499 ευρώ, σε αντίθεση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις προχωρώντας προς τα υψηλότερα μισθολογικά κλιμάκια παρατηρούμε μειώνονται οι μισθωτοί που έλαβαν υψηλές αποδοχές. Επίσης, οι δημόσιες υπηρεσίες ή επιχειρήσεις απασχολούν περισσότερους μισθωτούς που έλαβαν αμοιβή από 1600 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω, σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Ο μέσος μισθός στις δημόσιες επιχειρήσεις ή υπηρεσίες είναι 1140,4 ευρώ και υπερβαίνει το συνολικό μέσο μισθό. Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, ο μέσος μισθός είναι 867,9 ευρώ.

Πίνακας 3.23. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Δημόσια- ιδιωτική επιχείρηση	Δημόσια Υπηρεσία ή επιχείρηση	15518	33147	44180	55339	96434	120514	134464	107904	34983	49259	691742
	Ιδιωτική επιχείρηση	137002	218970	197807	166033	144149	118696	99084	54948	29696	61090	1227475
Σύνολο		152520	252117	241987	221372	240583	239210	233548	162852	64679	110349	1919217

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.24. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του τύπου επιχείρησης, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

2012			
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
Δημόσια- ιδιωτική επιχείρηση	Δημόσια Υπηρεσία ή επιχείρηση	1141.3	116.2
	Ιδιωτική επιχείρηση	892.5	90.9
Σύνολο		982.2	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Στο σύνολο του πληθυσμού, η πλειονότητα των μισθωτών εργάζεται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις προχωρώντας προς τα υψηλότερα μισθολογικά κλιμακία, παρατηρούμε μειώνονται οι μισθωτοί που έλαβαν υψηλές αποδοχές. Οι δημόσιες επιχειρήσεις ή υπηρεσίες έχουν μικρό αριθμό μισθωτών που αμείφθηκαν μέχρι 499 ευρώ. Επίσης, απασχολούν περισσότερους μισθωτούς που έλαβαν αμοιβή από 1600 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω, σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Ο μέσος μισθός στις ιδιωτικές επιχειρήσεις είναι 892,5 ευρώ, ενώ στις δημόσιες υπηρεσίες ή επιχειρήσεις αντιστοιχεί σε 1141,3 ευρώ.

3.7 Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας

Πίνακας 3.25. Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας, το 2012

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	33	60	61	35	20	12	10	4	0	2	237
	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	1	3	2	4	5	11	6	8	4	12	56
	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	52	142	163	169	129	115	98	54	32	35	989
	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	78	92	70	53	53	54	27	17	5	7	456
	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ.	142	265	254	216	169	130	81	46	22	25	1350
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ.	20	56	70	109	189	233	251	195	72	90	1285
	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	58	55	68	83	140	169	249	173	49	30	1074
	ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	341	535	457	386	400	426	392	268	108	222	3535
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.26. Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας, το 2012
(ποσοστιαίες μεταβολές)

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	4.6	5.0	5.3	3.3	1.8	1.0	0.9	0.5	0.0	0.5	2.6
	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	0.1	0.2	0.2	0.4	0.5	1.0	0.5	1.0	1.4	2.8	0.6
	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	7.2	11.8	14.2	16.0	11.7	10.0	8.8	7.1	11.0	8.3	11.0
	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	10.8	7.6	6.1	5.0	4.8	4.7	2.4	2.2	1.7	1.7	5.1
	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ.	19.6	21.9	22.2	20.5	15.3	11.3	7.3	6.0	7.5	5.9	15.0
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ.	2.8	4.6	6.1	10.3	17.1	20.3	22.5	25.5	24.7	21.3	14.3
	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	8.0	4.6	5.9	7.9	12.7	14.7	22.4	22.6	16.8	7.1	12.0
	ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	47.0	44.3	39.9	36.6	36.2	37.0	35.2	35.0	37.0	52.5	39.4
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.27. Οι μισθωτοί ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας, το 2012

2012			
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
Κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	749.8	77.2
	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	1258.9	129.6
	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	938.0	96.6
	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	809.3	83.3
	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ.	839.0	86.4
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ.	1149.8	118.4
	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1093.0	112.5
	ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	960.4	98.9
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Όπως παρατηρούμε από τους παραπάνω πίνακες, η πλειοψηφία των μισθωτών στο σύνολο της χώρας υπάγεται στην τελευταία κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας, η οποία περιλαμβάνει υπηρεσίες (χρηματοοικονομικές, ασφαλιστικές, παροχής ρεύματος και νερού, επικοινωνίας, διαμονής, υγείας κτλ). Σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια, στην τελευταία κατηγορία των λοιπών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών υπάρχουν μισθωτοί.

Ακολουθούν οι τομείς της μεταποίησης, του χονδρικού και του λιανικού εμπορίου, της δημόσιας διοίκησης και της άμυνας και της εκπαίδευσης.

Οι κλάδοι α) της γεωργίας, δασοκομίας και αλίειας, β) των ορυχείων και λατομείων και γ) των κατασκευών έχουν τους λιγότερους μισθωτούς που έχουν λάβει από 1600 έως 1749 ευρώ και από 1750 ευρώ και άνω. Στους παραπάνω κλάδους, οι μισθωτοί που έχουν απασχοληθεί στις περισσότερες μισθολογικές κλάσεις είναι ελάχιστοι σε σχέση με τους μισθωτούς των υπόλοιπων κατηγοριών οικονομικής δραστηριότητας.

Στους κλάδους των ορυχείων και λατομείων, της δημόσιας διοίκησης και άμυνας και της εκπαίδευσης, ο μέσος μισθός ξεπερνά το μέσο συνολικό μισθό, αντιθέτως, αυτό δε συμβαίνει

στους κλάδους της γεωργίας, δασοκομίας και αλίειας, της μεταποίησης, των κατασκευών, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και των λοιπών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών.

3.8 Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών

Διαπιστώνουμε από τους πίνακες 3.28 και 3.29 κατά κύριο λόγο οι μισθωτοί είναι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με ποσοστά 44,4% και 44%, αντίστοιχα.

Οι μισθωτοί που δεν έχουν πάει σχολείο είναι ελάχιστοι και αντιπροσωπεύουν το 0,2% του συνόλου των μισθωτών και δεν εντοπίζονται στις μισθολογικές ομάδες από 1100 έως 1299 ευρώ, 1300 έως 1599 ευρώ, 1600 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω. Επίσης, μικρός αριθμός μισθωτών απόφοιτων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει λάβει αμοιβή ίση με τις παραπάνω μισθολογικές ομάδες.

Για τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο μέσος μισθός των μισθωτών υπερβαίνει το συνολικό μέσο μισθό, ενώ δεν παρατηρείται να ισχύει κάτι ανάλογο για τους μισθωτούς που δεν πήγαν καθόλου σχολείο, είναι απόφοιτοι της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Πίνακας 3.28. Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 4 ΒΑΘΜΙΔΕΣ	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	186	323	343	381	491	581	637	513	207	328	3990
	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	382	635	635	529	504	469	406	233	77	85	3955
	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	153	243	165	142	107	99	71	19	8	10	1017
	Δεν πήγε καθόλου σχολείο	4	7	2	3	3	1	0	0	0	0	20
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.29. Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012
(ποσοστιαίες μεταβολές)

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 4 ΒΑΘΜΙΔΕΣ	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	25.7	26.7	30.0	36.1	44.4	50.5	57.2	67.1	70.9	77.5	44.4
	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	52.7	52.6	55.5	50.1	45.6	40.8	36.4	30.5	26.4	20.1	44.0
	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	21.1	20.1	14.4	13.5	9.7	8.6	6.4	2.5	2.7	2.4	11.3
	Δεν πηγε καθόλου σχολείο	0.6	0.6	0.2	0.3	0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.30. Μέσος μισθός ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012

		2012	
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 4 ΒΑΘΜΙΔΕΣ	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1095.5	112.8
	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	894.6	92.1
	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	787.8	81.1
	Δεν πηγε καθόλου σχολείο	687.5	70.8
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Στο σύνολο του πληθυσμού, παρατηρούμε ότι οι μισθωτοί είναι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μικρός αριθμός μισθωτών δεν έχει πάει σχολείο

καθόλου και εντοπίζεται στις μισθολογικές κλάσεις από 1100 έως 1299 ευρώ, 1300 έως 1599 ευρώ, 1600 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω. Ελάχιστοι είναι οι μισθωτοί, απόφοιτοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν λάβει αμοιβή ίση με τις παραπάνω μισθολογικές κατηγορίες.

Ο μέσος μισθός, αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι 1102,2 ευρώ, των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι 893,6 ευρώ, αποφοίτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί σε 777 ευρώ και των μισθωτών που δεν πήγαν καθόλου σχολείο αντιστοιχεί σε 674,2 ευρώ.

Πίνακας 3.31. Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥ ΣΗΣ 4 ΒΑΘΜΙΔΕΣ	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	42839	73154	82181	90311	116547	124662	137551	112363	46528	91158	917294
	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	81488	132400	130702	107373	105469	99067	83584	47214	16980	17563	821840
	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	27690	45134	28907	23337	18192	15311	12413	3275	1172	1628	177059
	Δεν πήγε καθόλου σχολείο	503	1429	198	351	375	170	0	0	0	0	3026
Σύνολο		152520	252117	241988	221372	240583	239210	233548	162852	64680	110349	1919219

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.32. Μέσος μισθός ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

		2012	
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 4 ΒΑΘΜΙΔΕΣ	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	1102.2	112.2
	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	893.6	91.0
	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	777.0	79.1
	Δεν πήγε καθόλου σχολείο	674.2	68.6
Σύνολο		982.2	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

3.9 Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος

Η πλειοψηφία των μισθωτών είναι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές.

Οι μισθωτοί που απασχολούνται ως ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς καθώς και αυτοί που εργάζονται ως ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες και μικροεπαγγελματίες είναι ελάχιστοι στα μισθολογικά κλιμάκια από 1300 έως 1599 ευρώ, 1600 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω.

Παρατηρούμε τα ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη καθώς και πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν αποτελούνται από μικρό αριθμό μισθωτών στο σύνολο της χώρας και μικρά ποσοστά στις μισθολογικές ομάδες μέχρι 499 ευρώ και από 500 έως 699 ευρώ.

Τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη, οι επαγγελματίες, οι τεχνικοί και οι ασκούντες συναφή επαγγέλματα, οι υπάλληλοι γραφείου, οι χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν λαμβάνουν μεγαλύτερο μέσο μισθό από το συνολικό μέσο μισθό. Από την άλλη πλευρά, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές, οι ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς, οι ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και οι ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες και μικροεπαγγελματίες παρατηρείται λαμβάνουν μικρότερο μέσο μισθό από το συνολικό μέσο μισθό.

Πίνακας 3.33. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Επαγγελμα τη απασχ	Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	1	1	3	10	7	8	18	23	21	68	160
	Επαγγελματίες	50	73	91	130	231	285	371	301	105	166	1803
	Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	28	57	92	108	113	131	131	108	46	59	873
	Υπάλληλοι γραφείου	62	130	143	154	157	198	158	120	33	37	1192
	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	236	382	330	268	254	180	154	86	29	23	1942
	Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	11	27	23	14	7	7	6	2	0	1	98
	Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	106	171	156	125	107	125	96	51	22	29	988
	Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού	13	72	93	103	115	115	109	33	19	20	692
	Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές και μικροεπαγγελματίες	218	294	207	129	82	49	28	8	0	3	1018
	Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	0	1	7	14	32	52	43	33	17	17	216
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.34. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Ήψηλο επάγγελμα 1η απασχ	Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	0.1	0.1	0.3	0.9	0.6	0.7	1.6	3.0	7.2	16.1	1.8
	Επαγγελματίες	6.9	6.0	7.9	12.3	20.9	24.8	33.3	39.3	36.0	39.2	20.1
	Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	3.9	4.7	8.0	10.2	10.2	11.4	11.8	14.1	15.8	13.9	9.7
	Υπάλληλοι γραφείου	8.6	10.8	12.5	14.6	14.2	17.2	14.2	15.7	11.3	8.7	13.3
	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	32.6	31.6	28.8	25.4	23.0	15.7	13.8	11.2	9.9	5.4	21.6
	Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	1.5	2.2	2.0	1.3	0.6	0.6	0.5	0.3	0.0	0.2	1.1
	Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	14.6	14.2	13.6	11.8	9.7	10.9	8.6	6.7	7.5	6.9	11.0
	Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού	1.8	6.0	8.1	9.8	10.4	10.0	9.8	4.3	6.5	4.7	7.7
	Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές και μικροεπαγγελματίες	30.1	24.3	18.1	12.2	7.4	4.3	2.5	1.0	0.0	0.7	11.3
	Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	0.0	0.1	0.6	1.3	2.9	4.5	3.9	4.3	5.8	4.0	2.4
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.35. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012

2012					
			Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό	
Επαγγελμα απασχ	1η	Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	1495.8	154.0	
		Επαγγελματίες	1174.5	120.9	
		Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1086.1	111.8	
		Υπάλληλοι γραφείου	992.8	102.2	
		Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	838.7	86.3	
		Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	771.9	79.5	
		Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	890.0	91.6	
		Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού	985.8	101.5	
		Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές και μικροεπαγγελματίες	695.9	71.6	
		Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	1209.6	124.5	
		Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Στο σύνολο του πληθυσμού, κατά κύριο λόγο, οι μισθωτοί είναι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές.

Τα ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη καθώς και πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν αποτελούνται από μικρό αριθμό μισθωτών, συνολικά. Οι ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς καθώς και αυτοί που εργάζονται ως ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές και μικροεπαγγελματίες είναι ελάχιστοι στις μισθολογικές κλάσεις από 1300 έως 1599 ευρώ, 1600 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω.

Πίνακας 3.36. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

2012												
	Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο	
Ιηγηφιο επαγγελμα 1η απασχ	120	337	576	2337	2024	2269	3430	4028	5515	23494	44130	
Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη												
Επαγγελματίες	14093	16571	24241	29926	53198	59791	74539	64071	24795	43215	404440	
Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	5391	12940	21294	25283	25743	28528	29807	25814	9805	14181	198786	
Υπάλληλοι γραφείου	13890	31352	31445	35043	34644	40537	34857	27346	7579	9307	266000	
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	47487	79544	70019	55543	57228	38480	36040	18128	6191	7329	415989	
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	1443	3623	3551	1806	1168	1217	946	239	0	166	14159	
Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	21597	34812	32480	25002	20751	25127	19361	9590	3921	4887	197528	
Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμός	2421	13466	18006	21011	23759	22490	20200	6141	3854	3430	134778	
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτες και μικροεπαγγελματίες	46077	59057	39005	22717	16060	9034	5271	1282	0	413	198916	
Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	0	415	1372	2704	6009	11736	9096	6213	3019	3926	44490	
Σύνολο	152519	252117	241989	221372	240584	239209	233547	162852	64679	110348	1919216	

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.37. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει του επαγγέλματος, το 2012
(στο σύνολο του πληθυσμού)

2012				
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό	
Ήψηλο επαγγελματικό απασχ	Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	1551.3	157.9	
	Επαγγελματίες	1172.4	119.4	
	Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1091.3	111.1	
	Υπάλληλοι γραφείου	993.0	101.1	
	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	851.7	86.7	
	Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	785.2	79.9	
	Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	879.6	89.6	
	Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων μηχανημάτων και εξοπλισμός	982.1	100.0	
	Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες και μικροεπαγγελματίες	684.2	69.7	
	Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	1206.0	122.8	
	Σύνολο		982.2	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

3.10 Διάρθρωση μισθωτών βάσει περιφερειών απασχόλησης

Πίνακας 3.38. Διάρθρωση των μισθωτών βάσει περιφέρειας απασχόλησης, το 2012

		2012										
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Περιφέρεια απασχόλησης	01 ANAT ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	68	97	54	64	75	85	84	53	11	19	610
	02 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	126	175	235	183	174	200	227	128	63	62	1573
	03 ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	21	48	26	27	24	39	26	35	25	22	293
	04 ΗΠΕΙΡΟΣ	38	63	50	59	66	59	46	29	16	14	440
	05 ΘΕΣΣΑΛΙΑ	53	77	66	67	86	77	83	62	10	24	605
	06 ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	25	54	52	50	49	31	31	13	1	6	312
	07 ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ	34	44	50	62	68	68	71	47	10	8	462
	08 ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ	46	72	110	85	85	78	66	35	20	24	621
	09 ΑΤΤΙΚΗ	213	316	286	269	291	282	308	241	92	196	2494
	10 ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	32	77	67	62	61	87	54	46	15	10	511
	11 ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	7	15	14	24	23	27	19	12	5	9	155
	12 ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13	42	32	20	27	16	16	7	4	7	184
	13 ΚΡΗΤΗ	49	128	103	83	76	101	83	57	20	22	722
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.39. Ποσοστιαία διάρθρωση των μισθωτών βάσει της περιφέρειας απασχόλησης, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Περιφέρεια απασχόλησης	01 ANAT ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	9.4	8.0	4.7	6.1	6.8	7.4	7.5	6.9	3.8	4.5	6.8
	02 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17.4	14.5	20.5	17.3	15.7	17.4	20.4	16.7	21.6	14.7	17.5
	03 ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.9	4.0	2.3	2.6	2.2	3.4	2.3	4.6	8.6	5.2	3.3
	04 ΗΠΕΙΡΟΣ	5.2	5.2	4.4	5.6	6.0	5.1	4.1	3.8	5.5	3.3	4.9
	05 ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7.3	6.4	5.8	6.4	7.8	6.7	7.5	8.1	3.4	5.7	6.7
	06 ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	3.4	4.5	4.5	4.7	4.4	2.7	2.8	1.7	0.3	1.4	3.5
	07 ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ	4.7	3.6	4.4	5.9	6.2	5.9	6.4	6.1	3.4	1.9	5.1
	08 ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ	6.3	6.0	9.6	8.1	7.7	6.8	5.9	4.6	6.8	5.7	6.9
	09 ΑΤΤΙΚΗ	29.4	26.2	25.0	25.5	26.3	24.5	27.6	31.5	31.5	46.3	27.8
	10 ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	4.4	6.4	5.9	5.9	5.5	7.6	4.8	6.0	5.1	2.4	5.7
	11 ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.0	1.2	1.2	2.3	2.1	2.3	1.7	1.6	1.7	2.1	1.7
	12 ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.8	3.5	2.8	1.9	2.4	1.4	1.4	0.9	1.4	1.7	2.0
	13 ΚΡΗΤΗ	6.8	10.6	9.0	7.9	6.9	8.8	7.5	7.5	6.8	5.2	8.0
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.40. Μέσος μισθός των μισθωτών βάσει περιφέρειας απασχόλησης, το 2012

2012			
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
Περιφέρεια απασχόλησης	01 ANAT ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	936.2	96.4
	02 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	977.5	100.6
	03 ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1047.2	107.8
	04 ΗΠΕΙΡΟΣ	942.2	97.0
	05 ΘΕΣΣΑΛΙΑ	968.3	99.7
	06 ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	870.3	89.6
	07 ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ	975.5	100.4
	08 ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ	943.1	97.1
	09 ΑΤΤΙΚΗ	1009.0	103.9
	10 ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	950.8	97.9
	11 ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1017.3	104.7
	12 ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	883.2	90.9
	13 ΚΡΗΤΗ	938.8	96.7
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Από τους παραπάνω πίνακες, συμπεραίνουμε ότι στην Αττική έχει συγκεντρωθεί πλειοψηφία των μισθωτών σε ποσοστό 27,8% και στην Κεντρική Μακεδονία 17,5%.

Παρατηρούμε στις περιφέρειες των Ιονίων νήσων, του Βόρειου Αιγαίου και του Νότιου Αιγαίου, οι μισθωτοί που βρίσκονται στις μισθολογικές κλάσεις από 1600 έως 1749 ευρώ και από 1750 ευρώ και άνω, είναι ελάχιστοι.

Στο Βόρειο Αιγαίο, στις μισθολογικές κλάσεις μέχρι 499 ευρώ και από 500 έως 699 ευρώ, εντοπίζεται μικρός αριθμός μισθωτών.

Στην Κεντρική Μακεδονία, στη Δυτική Μακεδονία, στη Δυτική Ελλάδα, στην Αττική και στο Βόρειο Αιγαίο, οι μισθωτοί έχουν λάβει μέσο μισθό μεγαλύτερο από το συνολικό μέσο μισθό. Στη Θεσσαλία, ο μέσος μισθός των μισθωτών είναι περίπου ίδιος με το συνολικό μέσο μισθό. Αντίθετα, οι μισθωτοί στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, στην Ήπειρο, στα Ιόνια Νησιά, στη Στερεά Ελλάδα, στην Πελοπόννησο και στην Κρήτη λαμβάνουν μέσες αποδοχές μικρότερες από τις συνολικές μέσες αποδοχές.

3.11 Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας

Πίνακας 3.41. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Αστικότητα	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ	182	254	225	217	255	240	268	211	84	177	2113
	ΠΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	90	117	149	116	112	131	148	92	46	50	1051
	Λ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	216	355	351	358	363	389	377	253	98	123	2883
	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	103	180	156	168	162	160	147	98	31	32	1237
	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	134	302	264	196	213	230	174	111	33	41	1698
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.42. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Αστικότητα	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	488	726	725	691	730	760	793	556	228	350	6047
	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	103	180	156	168	162	160	147	98	31	32	1237
	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	134	302	264	196	213	230	174	111	33	41	1698
Σύνολο		725	1208	1145	1055	1105	1150	1114	765	292	423	8982

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.43. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012
(ποσοστιαίες μεταβολές)

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Αστικότητα	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ	25.1	21.0	19.7	20.6	23.1	20.9	24.1	27.6	28.8	41.8	23.5
	ΠΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	12.4	9.7	13.0	11.0	10.1	11.4	13.3	12.0	15.8	11.8	11.7
	Λ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	29.8	29.4	30.7	33.9	32.9	33.8	33.8	33.1	33.6	29.1	32.1
	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	14.2	14.9	13.6	15.9	14.7	13.9	13.2	12.8	10.6	7.6	13.8
	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	18.5	25.0	23.1	18.6	19.3	20.0	15.6	14.5	11.3	9.7	18.9
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.44. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012
(ποσοστιαίες μεταβολές)

2012												
		Μέχρι 499 Ευρώ	500 έως 699 Ευρ ώ	700 έως 799 Ευρώ	800 έως 899 Ευρώ	900 έως 999 Ευρώ	1.000 έως 1.099 Ευρώ	1.100 έως 1.299 Ευρώ	1.300 έως 1.599 Ευρώ	1.600 έως 1.749 Ευρώ	1750 και άνω	Σύνολο
Αστικότητα	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	67.3	60.1	63.3	65.5	66.1	66.1	71.2	72.7	78.1	82.7	67.3
	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	14.2	14.9	13.6	15.9	14.7	13.9	13.2	12.8	10.6	7.6	13.8
	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	18.5	25.0	23.1	18.6	19.3	20.0	15.6	14.5	11.3	9.7	18.9
Σύνολο		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.45. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012

2012			
		Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
Αστικότητα	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ	1022.0	105.2
	ΠΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	988.2	101.7
	Λ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	979.9	100.9
	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	936.9	96.5
	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	908.2	93.5
Σύνολο		971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πίνακας 3.46. Οι μισθωτοί ανάλογα με το βαθμό αστικότητας, το 2012

2012		
	Μέσος μισθός	Σχέση με το μέσο μισθό
Αστικότητα		
ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	996.0	102.5
ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	936.9	96.5
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	908.2	93.5
Σύνολο	971.3	100.0

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Το πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η πλειονότητα των μισθωτών βρίσκεται στις λοιπές αστικές περιοχές.

Σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια της περιφέρειας πρωτεύουσας, της περιφέρειας Θεσσαλονίκης, των λοιπών αστικών περιοχών και των αγροτικών περιοχών εντοπίζονται μισθωτοί.

Οι λιγότεροι μισθωτοί είναι στη μισθολογική κλάση μέχρι 499 ευρώ και εντοπίζονται στην περιφέρεια Θεσσαλονίκης. Στις ημιαστικές περιοχές είναι οι λιγότεροι μισθωτοί που είχαν αποδοχές από 1600 έως 1749 ευρώ και από 1750 ευρώ και άνω.

Σύμφωνα με τα δεδομένα των πινάκων 3.42 και 3.44, η πλειοψηφία των μισθωτών βρίσκεται στις αστικές περιοχές. Στις αστικές περιοχές, στις ημιαστικές περιοχές και στις αγροτικές περιοχές οι μισθωτοί εντοπίζονται σε όλες τις μισθολογικές ομάδες.

Στην περιφέρεια πρωτεύουσας, στην περιφέρεια Θεσσαλονίκης και στις λοιπές αστικές περιοχές με μέσο μισθό μισθωτών 1022 ευρώ, 988,2 ευρώ και 979,9 ευρώ, αντίστοιχα, ξεπερνούν το συνολικό μέσο μισθό. Το παραπάνω δεν ισχύει για τις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές (βλ. Πίνακας 3.45).

Στις αστικές περιοχές, ο μέσος μισθός των μισθωτών είναι 996 ευρώ και είναι μεγαλύτερος από το συνολικό μέσο μισθο. Από την άλλη πλευρά, στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, ο μέσος μισθός των μισθωτών είναι μικρότερος από το συνολικό μέσο μισθό (βλ. Πίνακας 3.46).

3.12 Ο μέσος μισθός στο σύνολο του πληθυσμού

Από τον πίνακα 3.47 προκύπτει ότι ο μέσος μισθός των 1) ανώτερων διευθυντικών και διοικητικών στελεχών, 2) προσώπων μη δυνάμενων να καταταγούν, 3) μισθωτών ηλικίας 75+, 4) επαγγελματιών, 5) μισθωτών που ανήκουν στην ηλικιακή κλάση 55 – 64, 6) μισθωτών σε δημόσια υπηρεσία ή επιχείρηση, 7) αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 8) μισθωτών που ανήκουν στην ηλικιακή κλάση 45 – 54, 9) τεχνικών και ασκούντων συναφών επαγγελμάτων, 10) ανδρών, 11) μισθωτών που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 65 – 74, 12) μισθωτών που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 35 – 44 και 13) υπαλλήλων γραφείου ξεπερνά το συνολικό μέσο μισθό και κατά συνέπεια, αποτελούν τις κατηγορίες των καλύτερα αμειβόμενων εργαζομένων. Ο μέσος μισθός των χειριστών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού είναι ίσος με το συνολικό μέσο μισθό. Από την άλλη πλευρά, ο μέσος μισθός των 1) γυναικών, 2) αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 3) μισθωτών σε ιδιωτική επιχείρηση, 4) ειδικευμένων τεχνιτών και συναφών επαγγελμάτων, 5) απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών και πωλητών, 6) μισθωτών που ανήκουν στην ηλικιακή κλάση 25 – 34, 7) ειδικευμένων γεωργών, κτηνοτρόφων, δασοκόμων και αλιέων, 8) αποφοίτων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 9) ανειδίκευτων εργατών, χειρονακτών και μικροεπαγγελματιών, 10) μισθωτών που δεν πήγαν καθόλου σχολείο και 11) των μισθωτών που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 15 – 24 υστερεί του συνολικού μέσου μισθού, συνιστώντας τις κατηγορίες με τους χαμηλότερα αμειβόμενους εργαζόμενους.

Από τα παραπάνω δεδομένα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο μέσος μισθός σχετίζεται θετικά με τις σπουδές, την ηλικία, το βαθμό επαγγελματικής εξειδίκευσης και την απασχόληση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Πίνακας 3.47 Σχέση με το μέσο μισθό στο σύνολο του πληθυσμού

Κατηγορίες	Σχέση με το μέσο μισθό
1.Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	157,9
2.Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	122,8
3.75+	122,2
4.Επαγγελματίες	119,4
5.55 – 64	118,1
6.Δημόσια υπηρεσία ή επιχείρηση	116,2
7.Τριτοβάθμια εκπαίδευση	112,2
8.45 – 54	111,6
9.Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	111,1
10.Άνδρες	106,1
11.65 – 74	104,3
12.35 – 44	101,5
13.Υπάλληλοι γραφείου	101,1
14.Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού	100,0
15.Γυναίκες	92,4
16.Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	91,0
17.Ιδιωτική επιχείρηση	90,9
18.Ειδικευμένοι τεχνίτες και συναφή επαγγέλματα	89,6
19.Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	86,7
20.25 – 34	86,6
21.Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	79,9
22.Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	79,1
23.Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες και μικροεπαγγελματίες	69,7
24.Δεν πήγε καθόλου σχολείο	68,6
25.15 – 24	68,5

Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

4. Προσδιοριστικοί παράγοντες των μισθών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης – Οικονομετρικό υπόδειγμα

Οι παράγοντες διαμόρφωσης των μισθών στην Ελλάδα έχουν αποτελέσει αντικείμενο πολλών εργασιών.

Οι περισσότερες μελέτες χρησιμοποιούν τη μέθοδο των ελάχιστων τετραγώνων (OLS) για να εκτιμήσουν την κλασική ημιλογαριθμική εξίσωση ανθρώπινου κεφαλαίου του Mincer (1974) και να προσδιορίσουν την επίδραση της εκπαίδευσης και των μεταναστών στις αποδοχές. Χρησιμοποιείται από τους Μητράκος Θ., Τσακόγλου Π. και Χολέζας Ι. (2010) για να προσδιορίσουν την επίδραση της εκπαίδευσης στις αποδοχές και από τους Demoussis M., Giannakopoulos N. and Zographakis S. (2006) για να προσδιορίσουν τις επιδράσεις των μεταναστών στις αποδοχές. Άλλη μια μέθοδος εμπειρικής προσέγγισης και ανάλυσης των μισθολογικών διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών κατά προσδιοριστικούς παράγοντες σύμφωνα με τους Oaxaca (1973) και Blinder (1973). Χρησιμοποιήθηκε από την Παπαέτρου Ε. (2010).

Στις μελέτες αυτές διαπιστώθηκαν, οι απόφοιτοι ανώτερων βαθμίδων του εκπαιδευτικού συστήματος είναι ικανοί και όχι μόνο παραγωγικοί γι' αυτό και οι αμοιβές τους είναι υψηλότερες σε σχέση με αυτές των κατώτερων επιπέδων εκπαίδευσης, σε παρόμοιο στάδιο επαγγελματικής σταδιοδρομίας (Μητράκος Θ., Τσακόγλου Π. και Χολέζας Ι., 2010). Η δυσκολία εξισορρόπησης της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή είναι ένα από τα βασικά εμπόδια για την απασχόληση των γυναικών και την εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους. Επειδή συνεχίζουν να υπάρχουν στερεότυπα ως προς τα δύο φύλα, αυτό περιορίζει τις επιλογές όσον αφορά τις σπουδές και την επαγγελματική σταδιοδρομία των γυναικών και των ανδρών, με αποτέλεσμα τον έντονο διαχωρισμό των δύο φύλων στην αγορά εργασίας (Παπαέτρου Ε., 2010). Οι αμοιβές των γυναικών υπολείπονται των αμοιβών των ανδρών περιορίζοντας τα κίνητρα των γυναικών για συμμετοχή στην αγορά εργασίας (Παπαέτρου Ε., 2010). Οι μετανάστες υπερεκπροσωπούνται στα χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα και υποαντιπροσωπεύονται στις υψηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας (Demoussis M., Giannakopoulos N. and Zographakis S., 2006). Η χώρα προέλευσης αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τον προσφερόμενο μισθό στον μετανάστη.

Ένα σημαντικό ερώτημα που προκύπτει είναι ποιοί παράγοντες και πως διαμορφώνουν το ύψος των μισθών και συγκεκριμένα πόσο σημαντικά επηρεάζουν την πιθανότητα ένα άτομο να βρεθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο. Το ερώτημα αυτό μπορεί να απαντηθεί με τη βοήθεια ενός πολυμετάβλητου οικονομετρικού υποδείγματος τύπου Order Logit.

Ειδικότερα για το τρίτο τρίμηνο του 2012 της ΕΕΔ εκτιμήθηκε το εξής οικονομετρικό υπόδειγμα:

Η πιθανότητα ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο (υπόδειγμα Order Logit). Τα κλιμάκια των αποδοχών που αποτελούν την κατηγορική εξαρτημένη μεταβλητή ορίζονται με βάση το σχετικό ερώτημα της ΕΕΔ: έως 499 ευρώ, 500 – 699, 700 – 799, 800 – 899, 900 – 999, 1000 – 1099, 1100 – 1299, 1300 – 1599, 1600 – 1749 και 1750 ευρώ και άνω.

Πίνακας 4.1. Εκτίμηση της πιθανότητας ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο: συγκεντρωτικά αποτελέσματα υποδείγματος τύπου Order Logit

Ερμηνευτική μεταβλητή	Πιθανότητα σε σχέση με την ομάδα αναφοράς, $\text{Exp}(b_k)^{(1)}$	Συμβολή στην πιθανότητα να μεταβεί κάποιος μισθωτός σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο
Εκπαίδευση		
Μέχρι πρωτοβάθμια	Ομάδα αναφοράς	
Δευτεροβάθμια	1,553	Θετική, (αύξηση 2012 γ')
Τριτοβάθμια	2,316	Θετική και μειωμένη σε σχέση με το 2011 α'
Ιθαγένεια		
Ελληνική	Ομάδα αναφοράς	
Αλβανική	0,726	Αρνητική, λιγότερο αρνητική για τους αλβανικής ιθαγένειας
Λοιπών χωρών	0,652	
Ηλικία		
Συνεχής μεταβλητή	1,031	Θετική, μικρή μείωση το 2012 γ'
Εξειδίκευση		
Υψηλή	4,822	Έντονα θετική και μειωμένη το 2012 γ'
Μέση	2,492	Θετική και μειωμένη το 2012 γ'
Χαμηλή	Ομάδα αναφοράς	
Εμπειρία		
Συνεχής μεταβλητή	1,070	Θετική και ελαφρώς μειωμένη το 2012 γ'
Ιδιοκτησιακό καθεστώς της επιχείρησης		
Ιδιωτικός τομέας	Ομάδα αναφοράς	
Δημόσιος τομέας	1,291	Θετική και μειωμένη το 2012 γ' σε σχέση με το 2011 α'
Πλήρους/μερικής απασχόλησης		
Πλήρης απασχόληση	Ομάδα αναφοράς	
Μερική απασχόληση	0,031	Έντονα αρνητική
Μέγεθος τοπικής μονάδας		
Με 10+ εργαζόμενους	1,989	Θετική και αυξανόμενη το 2012 γ' σε σχέση με το 2011 α'
Μέχρι 10 εργαζόμενους	Ομάδα αναφοράς	
Τομέας δραστηριότητας		
Πρωτογενής	Ομάδα αναφοράς	
Δευτερογενής	1,052	Θετική και αυξανόμενη
Τριτογενής	0,797	Μη στατιστικά σημαντική

1 Οι εκτιμήσεις αναφέρονται στο πιο πρόσφατο τρίμηνο της εξεταζόμενης περιόδου, που ήταν το γ' τρίμηνο του 2012.

Πίνακας 4.2. Εκτίμηση της πιθανότητας ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο: αποτελέσματα υποδείγματος τύπου Order Logit

Ερμηνευτική μεταβλητή	2011 α ⁽²⁾	2012 γ'
Εκπαίδευση		
Μέχρι πρωτοβάθμια	Ομάδα αναφοράς	Ομάδα αναφοράς
Δευτεροβάθμια	1,489	1,553
Τριτοβάθμια	2,381	2,316
Ιθαγένεια		
Ελληνική	Ομάδα αναφοράς	Ομάδα αναφοράς
Αλβανική	0,889	0,726
Λοιπών χωρών	0,502	0,652
Ηλικία		
Συνεχής μεταβλητή	1,034	1,031
Εξειδίκευση		
Υψηλή	6,405	4,822
Μέση	3,005	2,492
Χαμηλή	Ομάδα αναφοράς	Ομάδα αναφοράς
Εμπειρία		
Συνεχής μεταβλητή	1,083	1,070
Ιδιοκτησιακό καθεστώς της επιχείρησης		
Ιδιωτικός τομέας	Ομάδα αναφοράς	Ομάδα αναφοράς
Δημόσιος τομέας	2,410	1,291
Πλήρους/μερικής απασχόλησης		
Πλήρης απασχόληση	Ομάδα αναφοράς	Ομάδα αναφοράς
Μερική απασχόληση	0,020	0,031
Μέγεθος τοπικής μονάδας		
Με 10+ εργαζόμενους	1,735	1,989
Μέχρι 10 εργαζόμενους	Ομάδα αναφοράς	Ομάδα αναφοράς
Τομέας δραστηριότητας		
Πρωτογενής	Ομάδα αναφοράς	Ομάδα αναφοράς
Δευτερογενής	0,788	1,052
Τριτογενής	1,272	0,797

2 Οι εκτιμήσεις για το α' τρίμηνο του 2011 προέρχονται από μελέτη των Ζωγραφάκη Στ. και Μητράκου Θ. (2011), «Ο κίνδυνος χαμηλού εισοδήματος στα νοικοκυριά μισθωτών και ανέργων κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης».

Από τις εκτιμήσεις του υποδείγματος για την πιθανότητα ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο προκύπτουν ανάλογα συμπεράσματα με τις έως τώρα διαπιστώσεις. Πρώτον, η πιθανότητα να μεταβεί κάποιος σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο είναι θετική συνάρτηση του εκπαιδευτικού επιπέδου, ενώ η σχέση αυτή γίνεται όλο και πιο ισχυρή στη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης όπως διαπιστώνουμε στο α' τρίμηνο του 2011 και το γ' τρίμηνο του 2012. Με βάση τις εκτιμήσεις για το γ' τρίμηνο του 2012, η πιθανότητα αυτή για τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι 1,553 και 2,316 φορές μεγαλύτερη σε σχέση με τα άτομα που τελείωσαν το πολύ το δημοτικό σχολείο. Δεύτερον, οι οικονομικοί μετανάστες έχουν σημαντικά μικρότερη πιθανότητα (0,652 το γ' τρίμηνο του 2012) να μεταβούν σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο συγκριτικά με τους Έλληνες. Στην περίοδο μάλιστα της κρίσης η πιθανότητα αυτή γίνεται όλο και πιο μικρή, περιορίζοντας ακόμα περισσότερο τη δυνατότητα μεταναστών να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση, μετακινούμενοι σε υψηλότερο κλιμάκιο αποδοχών. Τρίτον, ισχυρή θετική συσχέτιση καταγράφεται μεταξύ αφενός των ετών προϋπηρεσίας, αλλά και κυρίως του επιπέδου εξειδίκευσης των εργαζομένων μισθωτών και αφετέρου, της πιθανότητας να μεταβούν σε υψηλότερο κλιμάκιο εισοδήματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι για άτομα με υψηλή και μεσαία ειδίκευση είναι 4,822 και 2,492 φορές, αντίστοιχα, μεγαλύτερη η πιθανότητα αυτή σε σχέση με τους μισθωτούς χαμηλής εξειδίκευσης, ενώ κάθε έτος επιπλέον προϋπηρεσίας πολλαπλασιάζει την ίδια πιθανότητα κατά 1,083 για το α' τρίμηνο του 2011 και 1,07 για το γ' τρίμηνο του 2012, περιόδους κατά τις οποίες η οικονομική κρίση δεν έχει ξεπεραστεί. Τέλος, σε σχέση με τα άλλα επαγγελματικά χαρακτηριστικά του μισθωτού, αυξημένη πιθανότητα μετάβασης σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο, η οποία μειώνεται το γ' τρίμηνο του 2012 (οικονομική κρίση), καταγράφεται για τους εργαζόμενους στο δημόσιο τομέα (1,291 φορές μεγαλύτερη πιθανότητα σε σύγκριση με τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα), αλλά και για τους εργαζόμενους σε σχετικά μεγαλύτερες τοπικές μονάδες, με περισσότερους από 10 εργαζόμενους (1,989 φορά μεγαλύτερη πιθανότητα σε σύγκριση με όσους εργάζονται σε επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 10 εργαζόμενους). Αντίθετα, η μερική απασχόληση παρέχει πολύ μικρή δυνατότητα μετακίνησης ενός μισθωτού σε υψηλότερο κλιμάκιο εισοδήματος (0,031) σε σύγκριση με τους εργαζόμενους με πλήρη απασχόληση. Επίσης, προκύπτει ότι οι μισθωτοί του τριτογενούς τομέα έχουν μικρότερη πιθανότητα (0,797 φορές) να βρεθούν σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο έναντι μισθωτών εργαζομένων στον πρωτογενή τομέα (ομάδα αναφοράς) και κυρίως αυτών στο δευτερογενή τομέα.

Σύνοψη και συμπεράσματα

Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ, εγκαινίασε μια νέα περίοδο για την αγορά εργασίας και κατά συνέπεια για την εξέλιξη της αμοιβής εργασίας.

Την περίοδο που ακολουθεί 2001 – 2008, παρατηρήθηκε αυξήθηκαν οι μέσες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας. Την περίοδο 2009 – 2012, η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σημαντικά τις αποδοχές των εργαζομένων με αποτέλεσμα να μειωθούν οι μισθοί λόγω των παρεμβάσεων πολιτικής και των αρνητικών εξελίξεων που διαμόρφωσαν τις συνθήκες της αγοράς εργασίας. Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις μεσογειακές χώρες δυσμενέστερα από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές, όσον αφορά τα επίπεδα των αποδοχών. Συγκριτικά με τις χώρες της ζώνης του ευρώ, η Ελλάδα παρουσιάζει υψηλότερο ρυθμό μέσων αποδοχών την περίοδο (2001 – 2009), ενώ είναι χαμηλότερος και παρουσιάζει μείωση από τον αντίστοιχο της ευρωζώνης την περίοδο (2010 – 2012).

Στις ευρωπαϊκές χώρες, ο κατώτατος μισθός όπου έχει θεσμοθετηθεί σε εθνικό επίπεδο παρουσίασε πραγματικές αυξήσεις με στόχο τη βελτίωση της αγοραστικής δύναμης των χαμηλόμισθων, επηρεάζοντας τη γενικότερη εξέλιξη των μισθών. Στην Ελλάδα, από τη διετία (2010 – 2011) εφαρμόζονται δραστικές μειώσεις στα πλαίσια υλοποίησης του 2^{ου} Μνημονίου (22% στον κατώτατο μισθό και ημερομίσθιο και 32% αντίστοιχα για τους νέους ηλικίας κάτω των 25 ετών).

Το επίπεδο του μισθού διαμορφώνεται από ορισμένους προσδιοριστικούς παράγοντες όπως είναι το φύλο, η εκπαίδευση, η ηλικία, οι μετανάστες κ.α.

Στην εμπειρική ανάλυση της μελέτης χρησιμοποιήθηκαν διαστρωματικά στοιχεία της πιο πρόσφατης ΕΕΔ της περιόδου 2012 γ' τρίμηνο και συγκρίσεις με της περιόδου 2011 α' τρίμηνο της μελέτης των Ζωγραφάκη Στ. και Μητράκου Θ. (2011).

Προκύπτουν:

Οι νεότεροι, ηλικιακά, είναι χαμηλότερα αμειβόμενοι, στις ενδιάμεσες ηλικιακές ομάδες υπάρχουν μισθωτοί σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια και στην ηλικιακή κλάση 65 – 74 είναι ελάχιστοι οι μισθωτοί στις διάφορες μισθολογικές κατηγορίες. Στο σύνολο του πληθυσμού, μισθωτοί με ηλικία 75+ εντοπίζονται μόνο στο μισθολογικό κλιμάκιο από 1100 έως 1299 ευρώ. Οι αποδοχές αυξάνονται με την ηλικία, με φθίνοντα ρυθμό από κάποιο σημείο της ζωής του ατόμου.

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση, οι έγγαμοι λόγω των υποχρεώσεών τους που περιλαμβάνουν τα συντηρούμενα μέλη αμείβονται καλύτερα και αγωνίζονται πιο αποφασιστικά για τη βελτίωση των αποδοχών τους. Τους συναντάμε σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια και ο μέσος μισθός ξεπερνά το συνολικό μέσο μισθό.

Οι περισσότεροι άνδρες είναι καλύτερα αμειβόμενοι από τις γυναίκες, ενώ οι γυναίκες υπερτερούν στο χαμηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο μέχρι 499 ευρώ.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μισθωτών είναι ασφαλισμένοι με ταμεία υγείας το ΙΚΑ και το ΔΗΜΟΣΙΟ, με τους μισθωτούς τους να εντοπίζονται σε όλες τις μισθολογικές κλάσεις. Μικρός αριθμός μισθωτών είναι ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ και ελάχιστοι έχουν αμειψτεί από 1000 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω.

Οι μισθωτοί που βρίσκονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης υπερτερούν αριθμητικά και αμείβονται καλύτερα από μισθωτούς σε καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Η πλειοψηφία των μισθωτών απασχολούνται στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις κινούμενοι προς τις υψηλότερες μισθολογικές κλάσεις διαπιστώνουμε μειώνονται οι μισθωτοί που έλαβαν υψηλές αποδοχές. Η μειοψηφία των μισθωτών, στις δημόσιες επιχειρήσεις ή υπηρεσίες αμείψτηκαν μέχρι 499 ευρώ και απασχολούν περισσότερους μισθωτούς που έλαβαν αμοιβή από 1600 έως 1749 ευρώ και 1750 ευρώ και άνω, σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Ο κλάδος οικονομικής δραστηριότητας που περιλαμβάνει τους περισσότερους μισθωτούς είναι των υπηρεσιών (χρηματοοικονομίας, παροχής ρεύματος και νερού, ασφαλιστικών, επικοινωνίας, διαμονής, υγείας κτλ). Οι τομείς με δραστηριότητες α) στη γεωργία, δασοκομία και αλιεία β) στα ορυχεία και στα λατομεία και γ) στις κατασκευές υστερούν σε μισθωτούς με αμοιβή από 1600 έως 1749 ευρώ και από 1750 ευρώ και άνω. Επίσης, στους παραπάνω τομείς, οι μισθωτοί υστερούν στα περισσότερα μισθολογικά κλιμάκια σε σχέση με τους μισθωτούς των υπόλοιπων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

Το επίπεδο εκπαίδευσης των μισθωτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για το ύψος των αμοιβών που θα λάβουν. Υφίσταται θετική συσχέτιση μεταξύ εκπαίδευσης και αποδοχών. Ο μέσος μισθός των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερβαίνει το συνολικό μέσο μισθό και το μέσο μισθό των αποφοίτων δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και των μισθωτών που δεν πήγαν καθόλου σχολείο.

Οι περισσότεροι μισθωτοί απασχολούνται στην παροχή υπηρεσιών και είναι πωλητές. Τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη, οι επαγγελματίες, οι τεχνικοί και οι ασκούντες συναφή επαγγέλματα, οι υπάλληλοι γραφείου, οι χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν λαμβάνουν μεγαλύτερο μέσο μισθό από το συνολικό μέσο μισθό. Αντίθετα, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές, οι ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς, οι ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και οι ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές και μικροεπαγγελματίες αμείβονται με χαμηλότερο μέσο μισθό από το συνολικό μέσο μισθό.

Οι περιφέρειες απασχόλησης που συγκεντρώνουν τους περισσότερους μισθωτούς είναι η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία. Στο Βόρειο Αιγαίο, στις μισθολογικές ομάδες μέχρι 499 ευρώ και από 500 μέχρι 699 ευρώ υπάρχει περιορισμένος αριθμός μισθωτών. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου για τις μισθολογικές ομάδες από 1600 έως 1749 ευρώ και από 1750 ευρώ και άνω.

Οι μισθωτοί υπερτερούν στις λοιπές αστικές περιοχές, αλλά εντοπίζονται και σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια της περιφέρειας πρωτεύουσας, της περιφέρειας Θεσσαλονίκης, των λοιπών αστικών περιοχών και των αγροτικών περιοχών. Στην περιφέρεια Θεσσαλονίκης, διαπιστώνουμε υπάρχουν ελάχιστοι μισθωτοί που λαμβάνουν μέχρι 499 ευρώ. Στις αστικές, στις ημιαστικές και στις αγροτικές περιοχές απαντώνται μισθωτοί σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια. Συγκεκριμένα, στις ημιαστικές περιοχές υπάρχουν περιορισμένοι μισθωτοί με αμοιβές από 1600 έως 1749 ευρώ και από 1750 ευρώ και άνω.

Για τη διερεύνηση της δομής και των προσδιοριστικών παραγόντων που διαμορφώνουν το ύψος του μισθού έγινε εκτίμηση ενός πολυμεταβλητού οικονομετρικού υποδείγματος Order Logit. Ειδικότερα, εκτιμήθηκε η πιθανότητα ένας μισθωτός να μετακινηθεί σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο. Τα αποτελέσματα του οικονομετρικού επιβεβαίωσαν σε γενικές γραμμές τα περιγραφικά ευρήματα της μελέτης, καθώς έχουν το πλεονέκτημα να απομονώνουν την επίδραση του κάθε παράγοντα χωριστά. Προκύπτει ότι η πιθανότητα αυτή είναι θετική συνάρτηση του εκπαιδευτικού επιπέδου του μισθωτού, της ηλικίας και των ετών υπηρεσίας, του βαθμού επαγγελματικής εξειδίκευσης του, της απασχόλησής του στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, καθώς και του μεγέθους της επιχείρησης στην οποία εργάζεται. Αντίθετα, σχετίζεται αρνητικά και εντείνεται διαχρονικά στη διάρκεια της κρίσης για τους οικονομικούς μετανάστες και τους μερικώς απασχολούμενους.

Τέλος, οι κυβερνητικές πολιτικές πρέπει να εξετάσουν και να αμβλύνουν τις κοινωνικές ανισότητες που δημιουργούνται στην αγορά εργασίας και αφορούν τόσο την πρόσβαση, όσο και το ύψος του μισθού.

Βιβλιογραφία

1. Ελληνική

Begg D., Fischer S. and Dornbusch R. (2006), «Εισαγωγή στην Οικονομική», Τόμος Α΄, Αθήνα, Κριτική.

Begg D., Fischer S. and Dornbusch R. (2006), «Εισαγωγή στην Οικονομική», Τόμος Β΄, Αθήνα, Κριτική.

Γεωργαντά Ζ., Κανδηλώρου Ε. και Λειβαδά (2008), «Η έλλειψη δεξιοτήτων μάθησης αποτελεί τροχοπέδη στην πανεπιστημιακή γνώση», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Στατιστικής, Technical Report 236.

Διεθνές Γραφείο Εργασίας (1965), «Μισθοί και ημερομίσθια», Σειρά μαθημάτων εργατικής εκπαίδευσης, Μετάφρασις Ρουσοπούλου Α., Αθήνα.

Ζωγραφάκης Στ. και Μητράκος Θ.(2011), «Ο κίνδυνος χαμηλού εισοδήματος στα νοικοκυριά μισθωτών και ανέργων κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης», Τράπεζα της Ελλάδας, στο βιβλίο *Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης*, Ιούνιος 2012.

Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, ετήσια έκθεση του 2008, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση».

Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, ετήσια έκθεση του 2009, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση».

Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, ετήσια έκθεση του 2010, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση».

Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, ετήσια έκθεση του 2011, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση».

Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, ετήσια έκθεση του 2012, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση».

Κιτσοπανίδης Γ. Και Καμενίδης Χρ. (2003), «Αγροτική Οικονομική» γ' έκδοση, Θεσσαλονίκη, Ζήτη.

Μητράκος Θ., Τσακόγλου Π. και Χολέζας Ι. (2010), «Προσδιοριστικοί παράγοντες του ύψους των μισθών στην Ελλάδα, με έμφαση στους μισθούς των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης», Τράπεζα της Ελλάδας, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 34.

Μητράκος Θ., Τσακόγλου Π. Και Χολέζας Ι. (2010), «Πτυχιούχοι και αγορά εργασίας: ανεργία, μισθοί και ιδιωτικές αποδόσεις της εκπαίδευσης στην Ελλάδα», Τράπεζα της Ελλάδας, Ομιλία ημερίδας «Η ελληνική αγορά εργασίας: Χαρακτηριστικά, εξελίξεις και προκλήσεις».

Παπαναγιώτου Ε. (2005), «Οικονομική παραγωγής γεωργικών προϊόντων», β' έκδοση, Θεσσαλονίκη, Γράφημα.

Παπαπέτρου Ε. (2004), «Μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Ελλάδα», Τράπεζα της Ελλάδας, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 23.

Παπαπέτρου Ε. (2007), «Εκπαίδευση, αγορά εργασίας και μισθολογικές διαφορές στην Ελλάδα», Τράπεζα της Ελλάδας, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 28.

Παπαπέτρου Ε. (2010), «Διαχρονική εξέλιξη των μισθολογικών διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Ελλάδα», Τράπεζα της Ελλάδας, Ομιλία ημερίδας «Η ελληνική αγορά εργασίας: Χαρακτηριστικά, εξελίξεις και προκλήσεις».

Τράπεζα της Ελλάδας (2008), «Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2007».

Τράπεζα της Ελλάδας (2009), «Εκθεση του Διοικητή για το έτος 2008».

Τράπεζα της Ελλάδας (2010), «Εκθεση του Διοικητή για το έτος 2009».

Τράπεζα της Ελλάδας (2011), «Εκθεση του Διοικητή για το έτος 2010».

Τράπεζα της Ελλάδας (2012), «Εκθεση του Διοικητή για το έτος 2011».

2. Ξενόγλωσση

Blinder A.S. (1973), “Wage Discrimination: Reduced Form and Structural Estimates”, *Journal of Human Resources*, Vol. 8(4), 436 – 455.

Borjas G. (1990), “The impact of immigrants on native earnings and employment”, In: Borjas G., (ed) *Friends or strangers: The impact of immigrants on the U.S. Economy*. Basic Book, inc., Publishers, New York.

Chiswick B. (1991), “Speaking Reading and Earning among Low – Skilled Immigrants”, *Journal of Labor Economics*, 9(20).

Chiswick B. and Miller P. (1995), “The Endogeneity Between Language and Earnings: International Analysis”, *Journal of Labor Economics*, 13(2), 246 – 288.

Chiswick B. and Miller P. (1998), “English language fluency among immigrants in the United States”, *Research in Labor Economics*, 17.

Chiswick B. and Miller P. (2002), “Immigrant earnings: language skills, linguistic concentrations and the business cycle”, *Journal of Population Economics*, 15, 31 – 57.

Constant A. and Zimmermann K.F. (2003), “Occupational Choice across Generations, IZA Discussion Papers, No 975, Institute for the Study of Labor (IZA).

Demoussis M., Giannakopoulos N. and Zographakis St. (2006), “Native – immigrant wage differentials and occupational segregation in the Greek labour market”, Working Paper 26, University of Patras, Department of Economics.

Dustman Ch. (1996), “Return Migration, The European Experience”, *Economic Policy*, 22, 214 – 250.

European Commission (2010), *Industrial Relations in Europe*.

European Commission, “European Economic Forecast”, Autumn 2008.

European Commission, “European Economic Forecast”, Autumn 2011.

European Commission, “European Economic Forecast”, Spring 2011.

European Commission, *Statistical annex of European economy*, Spring 2011.

European Commission, *Statistical annex of European economy*, Spring 2012.

Eurostat (2009), *Report on Equality between Women and Men*, 36.

Lianos T., Sarris A. and Katseli L. (1996), “Illegal Immigration and Local Labor Market: The case of Northern Greece”, *International Migration*, 34 (3).

Licht G. and Steiner V. (1994), “Assimilation, labour market experience and earnings profiles of temporary and permanent immigrant workers in Germany”, *International Review of Applied Economics*, 22, 3 – 42.

Liu P.W., Zhang J. and Shu – Chuen (2004), “Occupational segregation and wage differentials between natives and immigrants: evidence from Hong Kong, *Journal of Development Economics*, vol. 73(1), 395 – 413.

Nakamura A. and Nakamura M. (1992), “Wage rates of immigrant and native men in Canada and the United States”, In: Chiswick B.R. (ed), *Immigration, Language and Ethnicity: Canada and the United States*, American Enterprise Institute, Washington.

Neuman S. and Oaxaca R.L. (2004), “Gender versus Ethnic Wage Differentials among Professionals: Evidence from Israel”, *Annales d’ Economie et de Statistique*, vol. 71 – 72, 267 - 292.

Nielsen H.S., Rosholm M., Smith N. and Husted L. (2004), “Qualifications, discrimination or assimilation? An extended framework for analysing immigrant wage gaps”, *Empirical Economics*, 29, 855 – 883.

Oaxaca R.L. (1973), “Male – Female Wage Differentials in Urban Labour Markets”, *International Economic Review*, Vol. 14, No. 3, 693 – 709.

OECD (2005), *Economic Surveys for Greece, 2005*, OECD.

Sarris A. and Zographakis St. (1999), “A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy”, *Journal of Population Economics*, 12, 155 – 182.

Schulten T. (2009), «Minimum wages in Europe: new debates against the background of economic crisis, ETUI Policy Brief, Issue 2.

Shields M.A. and Price S.W. (2002), “The English Language Fluency and Occupational Success of Ethnic Minority Immigrant Men in English Metropolitan Areas”, *Journal of Population Economics*, 15(1), 137 – 160.

Stewart J.B. and Hyclak T. (1984), “An analyses of earning profiles of immigrants”, Review of Economics and Statistics, 66 (2), 292 – 303.

Tsakoglou P. and Cholezas I. (2005), “Education and Inequality in Greece”, IZA Discussion Papers, No 1582, Institute for the Study of Labor (IZA).

3. Ιστοσελίδες

www.statistics.gr (Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (Eurostat)

www.oecd.org (OECD)

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/index_en.htm (European Commission, Economic and Financial Affairs)

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-prcrawler?cur_iteration=0&first_execution=0&theme=allthemes&startdate=11%2F01%2F2012&enddate=11%2F01%2F2012 (Δελτία τύπου ΕΛΣΤΑΤ 11/01/2012)

<http://www.minfin.gr/portal/> (Υπουργείο Οικονομικών)

Συντομογραφίες

ΕΛ.ΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Eurostat: Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή

ECOFIN: Συμβούλιο Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

E.E: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Γ.Σ.Σ.Ε: Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας

Σ.Σ.Ε: Συλλογική Σύμβαση Εργασίας

Γ.Σ.Ε.Ε: Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας

ΙΝ.Ε – Γ.Σ.Ε.Ε: Ινστιτούτο Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε/Α.Δ.Ε.Δ.Υ

Α.Δ.Ε.Δ.Υ: Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων

Ο.Ε.Σ.Α= Ο.Α.Σ.Α: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

BE: Βέλγιο

DK: Δανία

DE: Γερμανία

IE: Ιρλανδία

EL: Ελλάδα

ES: Ισπανία

FR: Γαλλία

IT: Ιταλία

NL: Ολλανδία

AT: Αυστρία

PT: Ποτογαλία

FI: Φινλανδία

SE: Σουηδία

UK: Ηνωμένο Βασίλειο

